

האוניברסיטה העברית בירושלים

בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד

קבוצת המחקר: בריאות נפש ורווחה של ילדים ובני נוער

מעקב אחר צעירים בוגרים של פנימיות חינוכיות

דוח ממצאים מסכם

ענת זעירא

רמי בנבנישתי

שבט תשס"ח – ינואר 2008

מעקב אחר צעירים בוגרים של פנימיות חינוכיות

מטרת המחקר

המינהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית נוער במשרד החינוך בראשותו של הדר' יחיאל שילה, בקש לבחון את מצבם של בוגרי כפרי נוער. המטרה הייתה לתאר ולאפיין את מצבם של הצעירים בתקופות שונות של חייהם לאחר סיום השהות בפנימייה. זאת, כדי לקבל משוב על תוצאות הפעילות החינוכית-טיפולית שנעשית בפנימיות בתקופת ההתחנכות וכדי לבנות תשתית אמינה של ידע שיאפשר תכנון מקיף ומושכל של מדיניות ושירותים לצעירים בפנימיות. להלן דוח ממצאים המסכם את תפיסת הבוגרים באשר לזמן שבו שהו בפנימייה, ותיאור מצבם הנוכחי של בוגרי פנימיות חינוכיות בשורה של תחומי תפקוד והישגים.

תיאור המדגם

האוכלוסייה שנבחרה למדגם זה היא של בוגרים של כפרי נוער אשר סיימו את שהותם בכפר הנוער בטווח של 3 - 5 שנים. זאת במטרה לתאר את מצבם של הבוגרים אחרי שהייתה להם הזדמנות לשרת בצבא ולהתחיל לעבוד או ללמוד. מסגרת הדגימה כפי שהתקבלה מהמינהל לחינוך פנימייתי, התיישבותי ועליית הנוער כללה את שמות כל 4,391 בוגרי כפרי נוער, שסיימו את לימודיהם בשנים תש"ס-תשס"ב. כמו כן, התקבלה רשימה של 1,045 צעירים שהם כל בוגרי נעל"ה בתקופה זו. המדגם הסופי כלל 500 בוגרים, מתוכם 50 בוגרי נעל"ה. המדגם עוצב כך שנוכל לבחון את הממצאים לפי שלושה מאפיינים של הבוגרים: שנת סיום כפר הנוער (תש"ס, תשס"א ותשס"ב); ארץ מוצא (ישראל, אתיופיה וארצות חבר העמים); הרמה הלימודית שנקבעה לו בכניסתו לכפר הנוער (רמה א', רמה ב', רמות ג'-ד' ובוגרים ללא סיווג לרמה).

טבלה 1 מציגה את מאפייני 36 השכבות של המדגם (3 שכבות שנת סיום X 3 שכבות מוצא X 4 שכבות דרגה). יש לציין, שלבוגרי נעל"ה לא היה סיווג לרמה והם נכללו בשכבות של יוצאי חבר העמים שאין להם סיווג לרמה, לפי שנת הסיום המתאימה. בטבלה ניתן לראות, שרוב הבוגרים במדגם הם בנים (63.2%). כמו-כן, בשל תוספת הדגימה של בוגרי נעל"ה, חלקם של יוצאי ארצות חבר העמים במדגם גדול יותר מזה של יוצאי אתיופיה וילידי ישראל (38%, 30.2% ו-31.8% בהתאמה). בוגרי נעל"ה מהווים 10% מן המדגם והבוגרים האחרים ילידי ארצות חבר העמים הם 28%. חשוב לציין, שכדי להבטיח את הייצוגיות של המדגם חישבנו משקלות דגימה לכל אחת מהשכבות כך שהמשקל שלה במדגם יתאים למשקל שלה באוכלוסייה של הבוגרים.

טבלה 1: מאפייני המדגם (במספרים מוחלטים, ללא משקלות דגימה)

שנת סיום	דרגה	ישראל			אתיופיה			בריה"מ			סך הכל
		זכר	נקבה	סה"כ	זכר	נקבה	סה"כ	זכר	נקבה	סה"כ	
תש"ס	א	6	6	12	10	4	14	7	4	11	37
	ב	8	4	12	9	1	10	7	3	10	32
	ג-ד	8	5	13	7	4	11	7	3	10	34
	אין*	10	1	11	7	3	10	19	8	27	48
	סה"כ	32	16	48	33	12	45	40	18	58	151
תשס"א	א	11	4	15	6	7	13	10	5	15	43
	ב	7	6	13	8	6	14	7	4	11	38

שנת סיום	דרגה	ישראל			אתיופיה			בריה"מ			סך הכל
		זכר	נקבה	סה"כ	זכר	נקבה	סה"כ	זכר	נקבה	סה"כ	
	ג-ד	5	9	14	7	6	13	7	3	10	37
	אין*	9	3	12	13	1	14	16	15	31	57
	סה"כ	32	22	54	34	20	54	40	27	67	175
תשס"ב	א	11	6	17	6	5	11	9	6	15	43
	ב	8	5	13	10	7	17	5	4	9	39
	ג-ד	8	6	14	10	3	13	5	6	11	38
	אין*	11	2	13	11	0	11	11	19	30	54
	סה"כ	38	19	57	37	15	52	30	35	65	174
סך הכל		102	57	159	104	47	151	110	80	190	500

*כולל בוגרי נעל"ה שלהם לא הייתה דרגה ולכן צורפו לשכבה זו

הליך איסוף הנתונים

באופן כללי שיטת הדגימה הייתה דגימה שכבתית לא פרופורציונאלית. דגימת הבוגרים נעשתה לחוד עבור בוגרי נעל"ה ועבור הבוגרים האחרים. מתוך רשימת הצעירים של בוגרי נעל"ה בשנים הרלוונטיות דגמנו 150 בוגרים. כיוון שבמדגם של בוגרי נעל"ה היו שלוש שכבות דגימה בלבד (בהתאם לשנת הסיום), גודל כל שכבה היה 50 בוגרים. מתוכם בקשנו לראיין 16-17 בכל שכבה כדי להגיע למכסה הכוללת של 50 בוגרי נעל"ה במדגם הסופי. רק בוגרת אחת מאלה שהתקשרנו אליהם סירבה להשתתף במחקר.

450 הבוגרים האחרים נדגמו בשני שלבים. בשלב ראשון הוצאנו מדגם של 715 בוגרים שהיה מורכב מ-36 שכבות דגימה (כ-20 בוגרים בכל שכבה). מתוכם בקשנו לראיין 450 בוגרים, כלומר מכסה של כ-12 בוגרים מכל שכבה. לכל הבוגרים שעלו במדגם נשלח מכתב מקדים (ראהנספח 1), שמטרתו הייתה ליידע את הבוגרים על המחקר ומטרתו, לאפשר לבוגרים לסרב להשתתף במחקר ולעזור לנו באיתורם, על ידי בקשה ליידע אותנו בפרטי התקשרות. המכתבים נשלחו לכתובת הבוגר, כפי שמופיעה בנתוני המינהל. ואולם, במקרים רבים כתובת זו לא הייתה עדכנית ו-234 מכתבים (32.7%) חזרו מיד. הדבר אמור במיוחד לגבי יוצאי אתיופיה שהתגוררו באתרי הקרואנים. נציין, שרק 17 בוגרים יצרו איתנו קשר בעקבות קבלת המכתב ומסרו לנו טלפון עדכני. אף לא אחד מהם הביע סירוב להשתתף במחקר.

לאחר משלוח המכתבים התחלנו באיתור הבוגרים. ראשית, היה צורך לחפש מספר טלפון עדכני של הבוגרים כדי להתקשר אליהם. עד מהרה התברר לנו שגם מספרי הטלפון שהיו ברשימות המינהל אינם מעודכנים ברובם, ופנינו לאפיקי חיפוש נוספים. לפיכך, פנינו לחיפוש פרטי הבוגר באתר האינטרנט של 144, חיפוש זה נעשה לפי כתובת הבוגר או שמו. נציין שצוות המחקר עשה מאמצים רבים לחפש את הבוגרים בכל רחבי הארץ ולא רק במקום הישוב שהופיע ברשימות המינהל. במקרים ובהם גם חיפוש זה לא העלה דבר, פנינו לקובץ משרד הפנים, כדי לאתר את כתובתו העדכנית של הבוגר, ובעזרתו לפנות שוב לחיפוש ב-144. כאשר גם חיפוש זה לא הניב פרטים עדכניים, פנינו למנהלי כפרי הנוער ובקשנו מהם לסייע במתן פרטים עדכניים אודות בוגרים אלה. בסך הכל העברנו לכפרי הנוער 365 שמות של בוגרים, שלא הצלחנו לאתר עד לאותו זמן. על 187 בוגרים התקבלו מכפרי הנוער פרטים עדכניים ולגבי השאר, ברוב המקרים הפרטים תאמו את הפרטים הלא מעודכנים שכבר היו בידנו.

בצוות המראיינים היו סטודנטים מתוכנית הבוגר והמוסמך לעבודה סוציאלית, והוא כלל דוברות של השפות רוסית ואמהרית. במקרים רבים שבהם הגענו להורי בוגרים שאינם דוברי עברית, שיחה בשפת

האם סייעה להסיר מחסומים וחשדות. במקרים רבים היה נראה כי ההורים נעתרים לבקשתנו לקבל את מספר הטלפון של בנם או בתם, כשהמבקשים דוברים את אותה השפה.

מתוך המדגם הראשוני לא הצלחנו לאתר כלל מספר טלפון עדכני של 249 מהבוגרים (35%). 26 בוגרים נוספים (3.6%) שהצלחנו לאתר, משפחתם סירבה לתת לנו טלפון ישיר של הבוגר, או שהבוגר דחה אותנו פעמים רבות, מבלי לסרב להתראיין. 9 בוגרים (1.2% מהדגימה) נפטרו, עוד 16 בוגרים (2.2%) לא היה ניתן לאתר כי הם שוהים בחו"ל ו-4 בוגרים שאיתרנו אמרו שאמנם הם למדו בכפר הנוער, אך לא היו חניכים בפנימייה.

לאחר שאיתרנו מספר טלפון עדכני של הבוגרים התקשרנו אליהם ושאלנו אותם בתחילת השיחה האם הם מעוניינים להשתתף במחקר. רק 41 בוגרים (כ-5.7%) סירבו להשתתף. בסוף השלב הראשון של הדגימה, לאחר שמוצו כל אפשרויות האיתור הצלחנו לראיין 369 בוגרים מתוך המכסה המבוקשת של 450. נציין, שהיו מספר שכבות שכמעט ולא ניתן היה לאתר פרטים עדכניים על הבוגרים, ושכבות אחרות שבהם יכולנו לאתר רק מחצית או פחות מהמכסה המבוקשת לדוגמא, בשכבה שהורכבה מיוצאי אתיופיה, שסיימו את לימודיהם בשנת תש"ס וסווגו כרמה ב', הצלחנו לראיין בשלב זה רק 2 בוגרים, ובשכבה שהורכבה מיוצאי חבר העמים, שסיימו את לימודיהם בתשס"ב וסווגו כרמה ב' הצלחנו לראיין בשלב זה רק 5 בוגרים. כל התהליך הזה נמשך כשלושה חודשים.

לאור הקשיים באיתור הבוגרים, ביצענו דגימה נוספת של 193 בוגרים מכל שכבות הדגימה, למעט אחת שכולה כבר נכללה בשלב הראשון של הדגימה. מטרתנו הייתה לשלים מכסה של 12 ראיונות בכל שכבה. כמו בדגימה הראשונה, גם אל הבוגרים שעלו בדגימה השנייה, נשלח מכתב המסביר על המחקר. הפעם חזרו עם ציון של 'מען לא ידוע' 82 מכתבים (42%). בשלב זה יצרו איתנו קשר בעקבות המכתב רק 5 בוגרים ואחד בלבד ביקש שלא להשתתף במחקר. איתור הבוגרים נעשה באופן דומה לזה של הדגימה הראשונה. כלומר, שימוש באתר האינטרנט 144, שימוש בקובץ מרשם התושבים של משרד הפנים ועזרתן של דוברות השפה הרוסית והאמהרית. בשלב זה לא פנינו למנהלי כפרי הנוער, כפי שעשינו בדגימה הראשונה, בעיקר בשל הזמן הקצר שעמד לרשותנו. במהלך העבודה התברר, שישנן שכבות בהן לא נצליח לאתר את הבוגרים כדי להשלים את המכסה המבוקשת. לפיכך, המשכנו לאתר ולראיין גם בוגרים בשכבות שבהן כבר הגענו ל-12 מראיינים, עד שהשלמנו את המכסה הכוללת של המדגם: 450 בוגרים בסך הכל. בשלב הדגימה השנייה, לא הצלחנו לאתר 91 מהבוגרים (47%) מכלל הדגימה. חשוב לציין, שהצוות עבד בלוח זמנים קצר ביותר בשל תקופת החגים וחריגה מלוח הזמנים המקורי שנבעה מעיכוב בשלבים מוקדמים יותר של המחקר. כיוון שהזמן שעמד לרשותנו היה קצר יותר, לאחר שהשלמנו את מכסת 450 המראיינים הפסקנו את החיפוש, כך שייטכן שמספר של אלה שניתן היה לאתר מתוך המדגם המתוכנן היה יכול להיות גדול יותר.

גם בשלב זה היו 10 הבוגרים שאת פרטיהם איתרנו אך לא הצלחנו לראיין או בשל סירוב המשפחה לתת טלפון ישיר של הבוגר או בגלל שהבוגר עצמו דחה אותנו מספר פעמים רבות אם כי לא סירב באופן ממשי להשתתף במחקר. בנוסף, 5 מהבוגרים שוהים בחו"ל. עוד 6 בוגרים סירבו להתראיין. בסופו של השלב הזה רואיינו מדגימה זו 81 בוגרים, המהווים 42% ממסגרת הדגימה הרלבנטית, בתקופה של כחודשיים.

לסיכום, בשני שלבי הדגימה היו 908 בוגרים מתוכם רואיינו 450 בוגרים (שעור החזרה של כ-50%). 340 בוגרים, שמהווים 37.4% מהמדגם לא הצלחנו לאתר כלל. 47 בוגרים, המהווים כ-5%

מהמדגם, סירבו להשתתף. כאמור, שיטת הדגימה הייתה של דגימת שכבות לא פרופורציונאלית. במטרה להבטיח שהמדגם מייצג את כל אוכלוסיית הבוגרים במסגרת הדגימה חישבנו משקלות דגימה. כל הממצאים המוצגים בהמשך מבוססים על משקלות אלו.

שיטת המחקר

שיטת המחקר הייתה ראיונות טלפוניים. הראיונות נערכו על ידי סטודנטים שעברו הדרכה והכשרה מוקדמת על ידי צוות המחקר. הכשרה זו כללה הצגה של מטרות ושיטת המחקר, בניית פרוטוקול לאיתור הבוגרים והראיון ותרגול של ראיונות. לא ניתן היה לבצע ראיונות כפולים עם נבדקים לשם בדיקת המהימנות הבינאישית. המראיינים עדכנו יום-יום את מרכזת המחקר לגבי שעורי ההחזרה ובעיות שהיו באיתור הבוגרים. כמו-כן, במהלך תקופת הראיונות נערכו פגישות שבועיות של צוות המחקר. פגישות אלה שימשו כדי ולהבטיח את איכות הראיונות ולהגביר את הדמיון בין המראיינים השונים.

הראיונות נערכו בעברית ובזמנים שהיו נוחים למראיינים. משך מרבית הראיונות נע בין 15 ל- 30 דקות, אם כי היו מספר ראיונות קצרים יותר או ארוכים בהרבה (שעה ויותר). ראיון ממוצע נמשך 23 דקות (סטיית תקן = 11). המראיינים מדווחים שרוב רובם של המראיינים היו מעוניינים בראיון ושמחו לשתף פעולה ולהוסיף מידע.

כלי המחקר היה שאלון מובנה למחצה שפותח לצורכי המחקר והתבסס על שאלונים שנעשה בהם שימוש במחקרים דומים על בוגרי מסגרות השמה חוץ ביתית (בעיקר, בבנישתי ושיף, 2003; 2006) והותאמו למצבם של בוגרי פנימיות חינוכיות בישראל. בנוסף למספר מאפייני רקע של הבוגרים, השאלון כלל חלקים שהתייחסו לתחומים הבאים: א) תפיסת החוויה של השהות בכפר הנוער. ב) תקופת המעבר מכפר הנוער לחיים עצמאיים. ג) המצב הנוכחי של הבוגר בתחומי חיים שונים. שאלון המחקר מצורף בנספח 2.

ממצאים

פרק זה מתייחס לכל אחד מן התחומים שנבדקו במחקר. בחלק הראשון נציג את מאפייני הרקע של כלל הבוגרים. לאחר מכן יוצגו הממצאים לכל תחום בתחילה עבור כל הבוגרים ואחר-כך בהשוואה בין תת קבוצות במדגם. נבדקו ההבדלים הבאים: בין קבוצות מוצא (יוצאי אתיופיה, יוצאי בריה"מ לשעבר וישראלים); בין יוצאי בריה"מ לשעבר בוגרי נעלה לבין יוצאי בריה"מ לשעבר שלא השתייכו לנעלה; ובין בוגרים בקבוצות דרגה שונות (א', ב', ג-ד', וחסרי דרגה). בהקשר זה נוסיף, שההתייחסות לקבוצות המוצא היא לא רק על-פי ארץ הלידה של הבוגר, אלא גם זו של הוריו. וכך, בקבוצת יוצאי אתיופיה היו 1.9% בוגרים שנולדו בישראל אך הוריהם עלו מאתיופיה; למרות שכל הבוגרים במדגם הם ישראלים על פי אזרחותם, אנו מכנים לשם נוחות הקריאה בלבד רק את מי שהם והוריהם ילידי הארץ 'ישראלים'. נציין, שבקבוצה זו נכללו גם 4 בוגרים (0.7% מהמדגם) שנולדו בארצות אחרות כגון צרפת, ועיראק.

טבלה 2 מציגה את התפלגות קבוצות הדרגה בכל אחת מקבוצות המוצא, לאחר השימוש במשקלות הדגימה, שנועד להבטיח שהממצאים ייצגו את כלל הבוגרים של כפרי הנוער. כפי שנראה בטבלה 2 קבוצת חסרי הדרגה כוללת גם את בוגרי נעלה. כמו-כן, שיעור יוצאי אתיופיה בדרגה א' קטן ביותר בהשוואה לקבוצות המוצא האחרות ושיעורם בדרגות ג-ד גבוה במיוחד. לפיכך ההבדלים בין קבוצות הדרגה עשויים לעתים לבטא אינטראקציה בין המוצא לבין הדרגה. נציין, שכל ההבדלים בין קבוצות עליהם אנו

מדווחים נמצאו מובהקים מבחינה סטטיסטית. כדי לא להלאות את הקורא אנו לא מדווחים על הממצאים של מבחני המובהקות, שכולם נמצאים בטווח הטעות הסטטיסטית של פחות מ- 5%.

טבלה 2: התפלגות קבוצות הדרגה על פי קבוצות מוצא

דרגה	קבוצת מוצא			סך הכל
	ישראל	אתיופיה	בריה"מ לשעבר	
א	22.4%	3.7%	16.7%	14.0%
ב	32.8%	19.0%	14.2%	20.8%
ג-ד	18.7%	44.2%	7.4%	22.4%
אין (כולל נעל"ה)	26.1%	33.1%	61.8%	42.9%
סך הכל	100	100	100	100

מאפייני רקע

מוצא

רוב הבוגרים אינם ילידי ישראל (71.9%). אלה שלא נולדו בישראל נמצאים כיום בארץ בין 6 - 25 שנים. החציון של מספר שנים בארץ הוא 13 שנים ובממוצע הם חיים בארץ 13.4 (סטיית תקן = 3.85) שנים. מכאן, שגם מרבית ההורים אינם ילידי ישראל: כ- 40% מן האבות והאמהות הם ילידי ארצות חבר העמים, עוד כשליש הם ילידי אתיופיה; רק 15.8% מהאבות ו- 10.2% מהאמהות הן ילידות ישראל; כ- 5% מהאבות ומהאמהות הם ילידי מרוקו; השאר עלו ממגוון של ארצות מזרח ומערב (למשל: עירק, אירן, הודו, תימן, ארצות הברית וצרפת). לצורך השוואה בין קבוצות נכללו בקבוצת יוצאי אתיופיה גם מספר בוגרים שנולדו בישראל אך הוריהם ממוצא אתיופי (5.6%).

גיל

טווח הגיל של הבוגרים במדגם נע בין 22-28. החציון היה 25 והגיל הממוצע הוא 24.7 (סטיית תקן = 1.19). הבוגרים בילו את מרבית שנות הנעורים המוקדמים שלהם בכפר הנוער. כשליש מהם היו בגיל 15 כאשר הגיעו לכפר הנוער, ושיעור מעט קטן יותר היה בגיל 16 (29.8%) כשהגיעו לכפר הנוער. עוד כחמישית מהבוגרים היו בגיל 14. הגיל הממוצע שבו הגיעו הבוגרים לכפר הנוער היה 15 (סטיית תקן = 1.18) והחציון הוא 15. הבוגרים היו בגיל 17-22 כאשר יצאו מכפר הנוער. בערך אחד מכל 10 בוגרים סיים את לימודיו בכפר הנוער בטרם מלאו לו 18, ושעור דומה סיימו כשהיו בני 20 או יותר. רוב הבוגרים היו בני 18 (56.4%), ועוד כרבע היו בגיל 19 עת יצאו מכפר הנוער. הגיל הממוצע היה 18.5 (סטיית תקן = 0.89) והחציון הוא 18 שנים.

הבדלים בין קבוצות:

הבוגרים יוצאי אתיופיה היו מבוגרים מעט יותר בכניסתם לכפר הנוער לעומת הבוגרים ממוצא ישראלי או יוצאי בריה"מ לשעבר. בהתאם, גם ממוצע הגיל שבו סיימו את שהותם בכפר הנוער היה גבוה בחודשים ספורים מזה של האחרים. בהשוואה בין בוגרי נעל"ה ליוצאי בריה"מ אחרים נראה שבוגרי נעל"ה היו מבוגרים מעט יותר בכניסתם לכפר הנוער אך ממוצע הגיל שלהם היה נמוך יותר משל מסיימים אחרים מחבר העמים. לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

מידת דתיות

לגבי מידת הדתיות, כמחצית מהבוגרים הגדירו את עצמם כחילונים, שיעור מעט נמוך יותר (42.8%), אמרו שהם מסורתיים, ואילו יתר הבוגרים נחלקים בין דתיים (6.5%), חרדים (0.5%) או בתהליך גיור (0.3%). נציין, שבמדגם כמעט ולא נכללו כפרי נוער מהזרם הדתי.

הבדלים בין קבוצות:

יותר בוגרים יוצאי ארצות בריה"מ לשעבר לעומת ישראלים ובוגרים ממוצא אתיופי מגדירים עצמם כחילונים (79.3% לעומת 23.5% ו-40.2% בהתאמה). יותר יוצאי אתיופיה נוטים להגדיר עצמם כמסורתיים לעומת הישראלים ויוצאי בריה"מ לשעבר (70.4% לעומת 42.4% ו-19.2% בהתאמה). לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

תפיסת השהות בכפר הנוער

כזכור, רוב רובם של הבוגרים שהה בכפר הנוער בין 3 - 5 שנים. שאלנו את הבוגרים סדרה של שאלות לגבי התקופה בה שהו בכפר הנוער.

יחסים עם המדריכים

רוב רובם של הבוגרים אמרו כי יחסיהם עם המדריכים היו טובים מאוד (59.1%) או טובים (35.8%). רק מעטים אמרו כי יחסיהם היו לא כל כך טובים (4.1%), לא טובים (0.4%) או בכלל לא טובים (0.6%). המדריכים גם היו כתובת עבור כמחצית מהבוגרים שאמרו כי היו פונים למדריכים בנושאים שהטרידו אותם תמיד או כמעט תמיד (28.5%) ולעיתים קרובות (21.6%). עם זאת, כרבע מהבוגרים (23.3%) פנו למדריכים רק לעיתים רחוקות. שיעור דומה כמעט ולא פנו (14.7%) או בכלל לא פנו (11.9%) למדריכים בנושאים שהטרידו אותם. בנוסף, רוב הבוגרים השיבו כי המדריכים עזרו להם בנושאים שהטרידו אותם תמיד או כמעט תמיד (55.2%) ולעיתים קרובות (25.9%). בה בעת, אחד מכל חמישה בערך אמר שהמדריכים עזרו בנושאים שהטרידו אותו רק לעיתים רחוקות (7.2%), כמעט ולא (5.1%) או בכלל לא (6.6%).

הבדלים בין קבוצות:

שיעור הבוגרים שאמרו שהיחסים שלהם עם המדריכים היו טובים מאד היה נמוך יותר אצל יוצאי בריה"מ לשעבר (ובמיוחד אצל בוגרי נעל"ה לעומת יוצאי בריה"מ האחרים) לעומת יוצאי אתיופיה וישראל (49.8% לעומת 66.7% ו-64.2%). בוגרים יוצאי אתיופיה ובריה"מ (ושיעור גבוה אף יותר אצל בוגרי נעל"ה לעומת יוצאי בריה"מ האחרים) ציינו יותר מאשר הישראלים שהמדריכים עזרו להם לעיתים רחוקות או כמעט ולא או בכלל לא בנושאים שהטרידו אותם (23.7% ו-18.2% לעומת 11.6% אצל הישראלים).

למרות שרוב רובם של הבוגרים מדווחים על יחסים טובים או טובים מאוד עם המדריכים, שיעור הבוגרים שמדווחים על יחסים לא כל כך טובים, לא טובים, או בכלל לא טובים היה גבוה יותר בקרב בוגרים חסרי דרגה (7.7% לעומת 2.4% בדרגה א'; 2.9% בדרגה ב'; ו-1.8% בדרגות ג-ד).

דמות משמעותית נוספת

קצת יותר ממחצית הבוגרים אמרו (55.4%), שהייתה דמות נוספת בכפר הנוער, מלבד המדריכים, שהייתה משמעותית עבורם. מבין אלה שציינו שהייתה דמות כזו, 22.6% ציינו את המורה, 18.5% ציינו את מנהל הפנימייה, 16.7% ציינו את אם הבית ואחוז זהה את המחנך/ת. יתר הבוגרים אמרו שהדמות המשמעותית

הייתה העובדת הסוציאלית או היועצת (7.7%), אנשי מקצוע אחרים (4.6%), בנות שירות וחיילות (1.2%), מנהלים ורכזים שונים (5.6%) והמדריך במשק החקלאי (0.5%) כדמות המשמעותית.

הבדלים בין קבוצות:

יותר בוגרים ישראלים אמרו שהייתה להם בכפר הנוער דמות משמעותית נוספת על המדריך (65.4%) לעומת כמחצית הבוגרים יוצאי אתיופיה (53.1%) ובריה"מ לשעבר (50.5%). המורה או המחנך נתפסו באופן בולט אצל הבוגרים משלושת קבוצות המוצא כדמויות משמעותיות נוספות בה בעת, מנהל הפנימייה נתפס אצל הבוגרים יוצאי אתיופיה כדמות משמעותית הרבה יותר לעומת עמיתיהם הישראלים או יוצאי בריה"מ לשעבר (26.7% לעומת 17.2% ו- 12.9% בהתאמה). לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

הערכה כוללת של השהות בכפר הנוער

השהות בכפר הנוער מצטיירת מתשובות הבוגרים כחווייה חיובית ובונה. ראשית, הקשר של רוב רובם של הבוגרים עם ילדים אחרים בכפר הנוער היה טוב מאוד (74.3%) או טוב (22%). רק מעטים אמרו שהקשר היה לא כל כך טוב (3.1%) או לא טוב (0.7%). כמו-כן, הרוב המוחלט של הבוגרים מתארים במבט לאחור את החוויה בכפר הנוער כטובה מאוד (60.3%) או טובה (29.9%). עם זאת, היו גם מי שתיארו את החוויה כלא כל כך טובה (6.1%), לא טובה (2.5%) או בכלל לא טובה (1.2%). בדומה, רוב הבוגרים חושבים כי כפר הנוער היווה עבורם מסגרת תומכת במידה רבה מאוד (44.35%) או רבה (42.4%). ליתר הבוגרים היווה כפר הנוער מסגרת תומכת במידה מעטה (8.6%), כמעט בכלל לא תומכת (2.4%) או בכלל לא תומכת (2.2%). עם זאת, שיעור הבוגרים שאמרו כי כפר הנוער הקנה להם כלים להמשך הדרך היה מעט נמוך יותר: במידה רבה מאוד (33.9%), או במידה רבה (39.6%), ו- 12.9% הבוגרים אמרו שכפר הנוער הקנה להם כלים כאלה במידה מועטה, כמעט בכלל לא הקנה להם כלים (3.9%) או בכלל לא הקנה כלים (9.8%).

הבדלים בין קבוצות:

שיעור אלה שעבורם השהות בכפר הנוער נתפסה כחווייה לא כל כך טובה, לא טובה או בכלל לא טובה, הוא גבוה יותר אצל יוצאי בריה"מ לשעבר ואתיופיה לעומת הישראלים (12.7% ו- 10.4% לעומת 5.4%). נציין, ששיעורם בקרב בוגרי נעל"ה היה גבוה יותר לעומת בוגרים אחרים מארצות חבר העמים. שיעור המדווחים על תמיכה מועטה או בכלל שלא קבלו תמיכה היה גבוה כפליים בקרב יוצאי בריה"מ לשעבר (20% לעומת 9.4% בקרב יוצאי אתיופיה ו- 7.6% בקרב הישראלים). גם כאן, היו הדיווחים של בוגרי נעל"ה גבוהים בשיעורים של פי ארבעה ויותר מאשר בוגרי ארצות חבר העמים האחרים. כמו-כן, שיעור אלה שצינו שכפר הנוער בכלל לא הקנה להם כלים, כמעט ולא הקנה כלים או הקנה כלים במידה מועטה היה גבוה יותר בקרב יוצאי אתיופיה לעומת הישראלים (32.7% לעומת 15.6%). מתוך יוצאי בריה"מ לשעבר יש לציין, שבקרב בוגרי נעל"ה שיעורם של אלה שצינו שכפר הנוער בכלל לא הקנה להם כלים, כמעט ולא הקנה כלים או הקנה כלים במידה מועטה היה כפול מזה של אלה שלא היו בנעל"ה.

בקרב בוגרים חסרי דרגה היה שיעור גבוה יותר שדיווחו שכפר הנוער היה עבורם מסגרת שבה קיבלו תמיכה מעטה, כמעט ולא קיבלו תמיכה או שבכלל לא קיבלו תמיכה לעומת הקבוצות האחרות: 19.7% לעומת 12.6% בדרגה א'; 6.8% בדרגה ב'; ו- 8.1% בדרגות ג-ד. הבוגרים שהשתייכו לקבוצות הדרגה ג-ד היו אלה שדיווחו על כך, שכפר כמעט לא הקנה כלים או שלא הקנה כלים בכלל בשיעור הגבוה

ביותר: 20.4% לעומת 5.8% בדרגה א', 6.8% בדרגה ב' ו- 16.3% לחסרי דרגה. לגבי הקבוצה האחרונה נראה, שלבוגרי נעל"ה יש תרומה לשיעור הגבוה שדווח.

חופשות מכפר הנוער

רוב רובם של הצעירים נהגו בדרך כלל לצאת לבית ההורים בזמן חופשות (77.9%). רק מיעוט של בוגרים נשארו בחופשות בכפר הנוער (5.6%). האחרים יצאו בזמן חופשות למשפחה מארחת או לסידור אחר: מרביתם יצאו לחברים (6.8%), היו ללא סידור קבוע (3.1%), או יצאו לקרובי משפחה (2.6%) או למשפחה אומנת (0.8%).

הבדלים בין קבוצות:

כשליש מיוצאי בריה"מ לשעבר יצאו בזמן חופשות למשפחה מארחת או לסידור אחר לעומת אחוזים בודדים בשתי הקבוצות האחרות. ממצא זה ניתן לזקוף לבוגרי נעל"ה, שבהיותם בודדים בארץ יצאו כ- 80% מהם בזמן חופשות למשפחה מארחת או שנשארו בכפר הנוער לעומת 93.2% הבוגרים יוצאי חבר העמים שאינם נעל"ה, ואשר יצאו בחופשות בדרך-כלל לבית ההורים. ברוב רובם של המקרים יוצאי אתיופיה והישראלים יצאו בזמן החופשה לבית ההורים (92.6% ו- 91.8% אצל יוצאי אתיופיה והישראלים בהתאמה לעומת 56.9% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר).

שיעור הבוגרים חסרי הדרגה שבזמן חופשה יצא למשפחה מארחת או לסידור אחר או שנשארו בכפר הנוער היה גבוה יותר בקבוצה של חסרי הדרגה: 40.2% לעומת 10% בדרגה א' 8.6%; בדרגה ב'; ו- 8.1% בדרגות ג-ד. ממצא זה נמצא בהתאמה לממצא קודם על חלקם של בוגרי נעל"ה, שאין להם הורים בארץ, ולכן בחופשות יש למצוא להם סידורים אחרים.

דברים שזכורים לרעה

שאלנו את הבוגרים שאלה פתוחה באשר למה הם הדברים שזכורים להם לרעה מהמסגרת של כפר הנוער. ניתוח תוכן של תשובותיהם מעלה, שלמעלה ממחצית הבוגרים אינם זוכרים דברים לרעה מכפר הנוער (56.3%). היתר זוכרים לרעה בעיקר את יחס הצוות והחוקים של כפר הנוער (17.6%), ואת האווירה וההשפעה החברתית (9.4%). מספר קטן של בוגרים ציינו גם נושאים אחרים כגון: בית-הספר והלימודים; קשיים בהסתגלות לכפר הנוער; התנהגויות שוליים כמו סמים ואלכוהול; ואת התנאים בכפר הנוער.

הבדלים בין קבוצות:

ליותר בוגרים יוצאי אתיופיה היו זכורים לרעה יחס הצוות והחוקים בכפר הנוער (23.7% לעומת 16.8% ליוצאי בריה"מ לשעבר ו- 12% לישראלים). לעומת זאת, האווירה וההשפעה החברתית היו זכורים יותר לרעה ליוצאי בריה"מ לשעבר ולישראלים (12% בכל קבוצה) מאשר ליוצאי אתיופיה (4.3%). לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

דברים שזכורים לטובה

לסכום הפרק הזה שאלנו את הבוגרים גם מהם הדברים שזכורים להם לטובה מהמסגרת של כפר הנוער. רוב רובם של הבוגרים ציינו דברים שהיו זכורים לטובה ורק 4.2% אמרו שאינם זוכרים דבר לטובת המקום. החברים וההווי החברתי היה הדבר העיקרי שאותו הם זוכרים לטובה מכפר הנוער (25.2%). דברים בולטים נוספים היו: התמיכה ויחס הצוות (23.1%); הפעילויות הלא פורמאליות ואווירת המקום (19.2%).

תחומים אחרים הזכורים לטובה היו: תרומת כפר הנוער לעיצוב האישיות (10.5%); הטיפול והתמיכה בלימודים (9.8%) ושביעות רצון כללית מבלי לציין נושא מסוים (8%).

הבדלים בין קבוצות:

התמיכה והיחס של אנשי הצוות בכפר היו זכורים לטובה הרבה יותר בקרב יוצאי אתיפויה לעומת שתי הקבוצות האחרות (33.5% לעומת 19.4% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר ו- 16.5% אצל הישראלים). הבדל נוסף נמצא בתחום הטיפול והתמיכה בלימודים שהיו זכורים לטובה פחות אצל הישראלים לעומת יוצאי אתיפויה ובריה"מ לשעבר (6.8% לעומת 11% ו- 10.4% בהתאמה). גם בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

המעבר מכפר הנוער לחיים בחוץ

נושא נוסף בו עסק המחקר עסק במעבר מכפר הנוער לחיים עצמאיים ובכל מה שסביבו. נראה, שלרוב הבוגרים המעבר מהחיים בכפר הנוער לחיים עצמאיים אינו זכור כחוויה כקשה: כמעט רבע (22.3%) מתארים את המעבר כמאוד קל, כשליש נוסף מתארים אותו כמעבר די קל (29.6%), ועוד כרבע מתארים את המעבר כלא כל כך קשה (23.6%). עם זאת, לכרבע מהבוגרים המעבר היה די קשה (15.2%) או קשה מאוד (9.3%).

בהמשך, שאלנו את הבוגרים מה הדברים שהיו קשים להם ביציאה מכפר הנוער. כשליש (29.4%) בקשו לא לפרט או שאמרו שכלל לא היו להם קשיים. לרבים, הדבר הקשה ביותר היה הפרידה מכפר הנוער ומהחברים (29.1%). כרבע מהבוגרים ציינו את הקושי במעבר לעצמאות, המעבר לחוסר מסגרת וחוסר תמיכה (24.7%). בנוסף, אחד מכל עשרה בוגרים תיאר מחסור בתנאי חיים בסיסיים כגון מחסור בכסף או דיור, כדבר הקשה ביותר (9.1%). מעט בוגרים תיארו את המעבר המידי למסגרת הצבאית או של שירות לאומי (5%) או את הקושי לחזור למסגרת המשפחתית (2.7%) כדבר הקשה ביותר.

בקשנו ללמוד האם בתקופה הראשונה אחרי היציאה מכפר הנוער הייתה לבוגרים רשת תמיכה חברתית ושאלנו את הבוגר האם היה לו מישהו לספר לו על עצמו או מישהו לבלות איתו ביחד. לרוב הבוגרים היה תמיד (51.5%) או רוב הזמן (16.5%) בתקופה הראשונה אחרי היציאה מכפר הנוער, מישהו שיכלו לספר לו עצמם. עם זאת, ל- 14.5% מהבוגרים לא היה אף פעם מישהו לספר לו עצמם בתקופה זו. ליתר היה מישהו כזה לעיתים רחוקות (9%) או לפעמים (8%). כמו-כן, לרוב הבוגרים היה תמיד (63.4%) או רוב הזמן (19.8%) מישהו לבלות איתו ביחד. ואולם היו גם בוגרים שאמרו שהיה מישהו לבלות איתו ביחד רק לפעמים (7.4%), לעיתים רחוקות (6.5%) או אף פעם (2.9%).

הבדלים בין קבוצות:

הקבוצה שלה המעבר מהחיים בכפר הנוער לחיים בחוץ היה הקשה ביותר היא זו של יוצאי אתיפויה. קבוצת הישראלים הייתה זו שלה המעבר היה הכי פחות קשה. למגמה זו יש ביטוי בכל התחומים שנבדקו. וכך למשל, שיעור יוצאי אתיפויה שאומר שהמעבר היה קשה מאוד הוא כפול ויותר מזה של הישראלים (11% לעומת 4.5%) ושיעור יוצאי אתיפויה שאומר שהמעבר היה קל מאוד הוא כחצי מזה של הישראלים (16% לעומת 31.3%). עם זאת, כאשר מפרידים בין בוגרי נעל"ה לבוגרים אחרים יוצאי ארצות חבר העמים נראה, ששיעור בוגרי נעל"ה שלהם המעבר מכפר הנוער לחיים בחוץ היה קשה מאוד או די קשה דומה מאוד לשיעור בקרב יוצאי אתיפויה (34% מקרב בוגרי נעל"ה ו- 30% בקרב יוצאי אתיפויה).

יוצאי אתיופיה מייחסים את הקושי במעבר לחיים עצמאיים לחוסר מסגרת ולחוסר תמיכה בשיעור כפול ואף יותר מזה של הישראלים ושל יוצאי בריה"מ לשעבר (41.3% לעומת 20.8% אצל הישראלים ו-15.4% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר). יוצאי ארצות חבר העמים מייחסים את הקושי במעבר למחסור בתנאי חיים בסיסיים כגון כסף, דיור ושפה (19.7% מיוצאי בריה"מ לשעבר לעומת 2.5% מהישראלים ו-0.7% מיוצאי אתיופיה). אצל יותר ישראלים הפרידה מכפר הנוער והחברים הייתה קשה לעומת קבוצות המוצא האחרות (40.8% לעומת 28.7% בקרב יוצאי אתיופיה ו-20.7% אצל יוצאי חבר העמים). כאשר מפרידים את בוגרי נעל"ה משאר הבוגרים יוצאי חבר העמים נראה אצל בוגרי נעל"ה מחסור בתנאי חיים בסיסיים כגון כסף, דיור ושפה היה גדול כמעט פי עשרה לעומת השיעור של הקושי הזה אצל בוגרים אחרים יוצאי חבר העמים (34.7% לעומת 3.4%). מגמה הפוכה כמעט הייתה לגבי ייחוס הקושי במעבר לפרידה מכפר הנוער והחברים, עליה דיווחו 34.8% מהבוגרים האחרים יוצאי ארצות חבר העמים לעומת 8.2% מבוגרי נעל"ה.

שיעור אלה שבתקופה הראשונה אחרי היציאה מכפר הנוער היה להם רק לעתים רחוקות או אף פעם מישהו שיכלו לספר לו על עצמם, היה כפול בקרב יוצאי אתיופיה לעומת הישראלים (30.5% לעומת 15.1%). כמו-כן, יותר בוגרים מדרגות ג-ד דיווחו על כך שבתקופה הראשונה אחרי שיצאו מכפר הנוער לא היה להם אף פעם או היה רק לעתים רחוקות מישהו שיכלו לספר לו על עצמם (38.4% לעומת 11.4% בדרגה א', 19.6% בדרגה ב' ו-20.7% בקרב מחוסרי הדרגה). כזכור, השיעור של בוגרים יוצאי אתיופיה הוא הגבוה ביותר בדרגות ג-ד. לפיכך נראה, שההבדל בין קבוצות הדרגה משקף במידה רבה את חלקם של יוצאי אתיופיה. לאור העובדה שמספר לא מבוטל מיוצאי אתיופיה הם ילידי ישראל ולהם משפחות בארץ, יש לתת תשומת לב מיוחדת ונוספת לקבוצה זו בזמן המעבר מהחיים בכפר הנוער לחיים בחוץ כדי להקל עליה על המעבר.

ביציאה מכפר הנוער, לבוגרים מדרגות ג-ד הייתה הפרידה מהכפר ומהחברים קשה יותר מאשר לעמיתיהם בקבוצות הדרגה האחרות (40.2% לעומת 26.2% בדרגה א', 34.4% בדרגה ב' ו-22.7% למחוסרי דרגה). עוד הבדל בולט נמצא בתחום של מחסור בתנאי חיים בסיסיים כגון כסף, דיור ושפה בין קבוצת מחוסרי הדרגה לאחרים: 17.2% לעומת 4.9% בדרגה א', 3.3% בדרגה ב' ו-0% בדרגות ג-ד. נראה אם כן, שלפחות בכל מה שאמור לגבי החוויה הזכורה לבוגרים מהתקופה של המעבר מכפר הנוער לחיים בחוץ, יש לכל אחת מקבוצות המוצא קשיים ברורים - לבוגרי נעל"ה יש צורך מובהק בעזרה קונקרטית במשאבים לקראת עזיבתם את הכפר; לבוגרים יוצאי אתיופיה יש צורך בתמיכה וביצירת מסגרת לתקופת המעבר; ואילו הישראלים ירגישו במחסור בכל מה שאמור לסביבה החברתית שנתן להם כפר הנוער.

המלצות לאנשי כפר הנוער

לסיכום חלק זה שאלנו את הבוגרים איזה המלצות לאנשי כפר הנוער יש להם כדי שהיציאה מכפר הנוער תהיה קלה יותר. ניתוח תוכן של התשובות הפתוחות העלה, של-157 בוגרים, שהם 35.5%, לא היו המלצות קונקרטיות או שלא חוו קשיים ביציאה מכפר הנוער, ולכן התקשו להציע הצעות. כמעט כל ההמלצות עסקו בשיפור ההכשרה של החניך לחיים עצמאיים. חלק מהבוגרים דברו על דברים כללים יותר והציעו לאנשי כפר הנוער לתת לבוגרים כלים שיסייעו בידם בחיים העצמאיים, כגון: לעודד השתלבות בחברה או לעודד השקעה בלימודים (21.9%); לשמור על קשר ומעורבות עם הבוגרים וליזום מפגשים עימם (21.9%); ומתן תשומת לב רבה יותר לחניכים לקראת היציאה (3.8%). אחרים דברו על דברים יותר

ספציפיים, כגון: לחשוף את החניכים למסגרות שונות כמו צבא ולימודים (9.7%). ללמד מיומנויות וכישורי חיים כמו פתיחת חשבון בנק (8.5%), ולדאוג לבוגרים למסגרת המשך כמו מכינה (8%).

הבדלים בין קבוצות:

מבין אלה שהיו להם המלצות לאנשי הצוות בכפר, בלט השיעור של יוצאי בריה"מ לשעבר שהמליצו לאנשי הכפר ללמד מיומנויות וכישורי חיים (15.7% לעומת 2.8% בקרב הישראלים ו-4% אצל יוצאי אתיופיה). יוצאי אתיופיה המליצו יותר לעודד השתלבות בחברה או לעודד השקעה בלימודים (34.2% לעומת 17.6% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר ו-14.1% אצל הישראלים). לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

הקשר של הבוגרים היום עם הצוות וחניכים

רוב הבוגרים אינם נמצאים היום בקשר עם אנשי הצוות של כפר הנוער (64.5%). מתוך אלו שנמצאים בקשר עם הצוות רק אחד מכל עשרה נמצא בקשר קרוב עם כמה אנשי צוות. הרוב בקרב אלו הנמצאים בקשר קרוב (57.4%) נמצאים בקשר מידי פעם, ועוד כשליש (31.7%), נמצאים בקשר קרוב עם איש צוות מסוים. בניגוד לכך, רוב רובם של הבוגרים (93%), נמצאים בקשר עם החניכים שהיו איתם בכפר הנוער. מבין אלו שנמצאים בקשר עם החניכים, לרובם קשר קרוב עם כמה חניכים (72.9%). עוד 19.5% נמצאים בקשר עם החניכים לעיתים רחוקות והיתר (7.6%), נמצאים בקשר קרוב עם חניך אחד או שניים בלבד.

הבדלים בין קבוצות:

פחות יוצאי אתיופיה נמצאים כיום בקשר עם אנשי הכפר לעומת האחרים (26.4% לעומת כ-40% בשתי הקבוצות האחרות). בשמירת קשר עם החניכים לא נמצאו הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא. עם זאת, לבוגרים יוצאי ארצות חבר העמים שאינם שייכים לנעל"ה יש יותר קשר קרוב עם חניכים שהיו איתם לעומת בוגרי נעל"ה. בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

מצב הבוגרים אחרי היציאה מכפר הנוער

תחום נוסף אותו בדקנו עסק במצבם של הצעירים לאחר היציאה מכפר הנוער בתחומי חיים שונים. ראשית, 196 מהבוגרים שמהווים 39.3% מהמרואיינים, התגייסו לצבא מיד אחרי היציאה מכפר הנוער. נציין, ששיעור יוצאי בריה"מ לשעבר שעשו כן גדול יותר משל שתי הקבוצות האחרות. מעט פחות (32.1%), עבדו עד הגיוס. יתר הבוגרים המשיכו ללמוד במכללה, מכינה או אוניברסיטה (6.9%), התחילו לעבוד (6.7%) או המשיכו ללמוד במסגרות אחרות (6.7%). ואילו מיעוט מהבוגרים החלו מיד בשירות לאומי (4.2%), לא עבדו ולא למדו (2.8%), טיילו עד הגיוס (0.8%), המשיכו ללמוד בבית ספר מקצועי (0.3%) או התחתנו ונהיו עקרות בית (0.1%). בהמשך נתאר את מצבם כיום בתחומים השונים.

חשוב לציין, שרוב הבוגרים (93.6%), לא הסתבכו עם החוק מאז שיצאו מכפר הנוער. הסיבות להסתבכות עם החוק היו: אלימות (1.8%); וסמים או נפקדות בצבא (1.6%). כמחצית מאלה שדיווחו כי הסתבכו עם החוק סירבו לפרט את הסיבה. כמו-כן, הרוב המוחלט של הבוגרים דיווחו כי לא היו בטיפול גמילה כלשהו, ולא הוצע להם טיפול כזה (99.4%). ברוב המקרים לא נמצאו הבדלים בין קבוצות ההשוואה השונות בתחומים אלה. עם זאת, נראה, שיש יותר בוגרים מדרגות ב' ו-ג-ד שהסתבכו עם החוק מאז עזבו את כפר הנוער, בהשוואה לקבוצות הדרגה האחרות (5.6% בדרגה א'; 7.6% בדרגה ב'; 11.7% בדרגות ג-ד; ו-3.3% בקרב מחוסרי הדרגה).

שירות צבאי

רוב הבוגרים שרתו שרות מלא בצבא (80.3%). עוד 8.8% שירתו שירות חלקי. רק 5.5% מהבוגרים לא שירתו כלל. בנוסף היו 5.4% ששירתו בשירות לאומי. הסיבות העיקריות לשירות חלקי או שלא שירתו כלל, היו: חוסר התאמה (3.9%), סיבות רפואיות (3.5%), וסיבות משפחתיות ובעיות ת"ש (2.7%). יתר הבוגרים מסבירים זאת בסיבות אחרות הקשורות ל: גיל או נישואין (1.2%); עבר פלילי (0.7%); עיסוק לימודי או אחר (0.6%); סיבות דתיות (0.3%). מספר בוגרים נוסף (1.3%), סירבו לפרט את הסיבות. שיעור הבנים ששירתו שירות מלא היה גבוה יותר מזה של הבנות (83.9% לעומת 73.5%). לעומת זאת, כמעט כל מי שעשו שירות לאומי היו בנות (13.8%) לעומת פחות מאחוז אחד של הבנים. שיעור הבנות שלא שירתו כלל היה כפול ויותר מזה של הבנים (8.8% לעומת 3.8%). אצל הבנות היו הסיבות הנפוצות לאי שירות או שירות חלקי: סיבות רפואיות (31.8%), נישואין (27.3%) או חוסר התאמה (22.7%); בעוד שאצל הבנים היו הסיבות הנפוצות: חוסר התאמה (31.3%), סיבות משפחתיות ובעיות ת"ש (22.9%) וסיבות רפואיות (20.8%).

רוב הבוגרים (78.4%), לא היו נפקדים או עריקים. ובאופן דומה, 78.6% מהבוגרים לא היו בכלא צבאי. עם זאת, כדאי לשים לב שאחד מכל חמישה בוגרים כן היה נפקד או עריק במהלך שירותו הצבאי. כמו כן, רק מעטים שוחררו על רקע של אי התאמה (4.8%). רוב הבוגרים השתחררו מהצבא בדרגת סמל או סמ"ר (75.4%), עשירית מהבוגרים (10.3%) השתחררו בדרגת רב"ט, והיתר השתחררו כטוראים (5.6%), כקצינים (2.7%) או נגדים (1.2%). חלק קטן מהבוגרים (4.7%) עדיין משרתים בצבא. במהלך השירות הצבאי עצמו רוב רובם של הבוגרים עלו בדרגה (94.7%). עם זאת, רק כשליש מהבוגרים שירתו כמפקדים (31.1%) ו-45% רכשו מקצוע בצבא.

הבדלים בין קבוצות:

85% מיוצאי בריה"מ לשעבר לעומת 78.8% יוצאי אתיופיה ו-73.7% ישראלים שירתו שירות צבאי מלא. בהתאם, חלקם של הישראלים שעשו שירות לאומי או שירתו חלקי הוא גדול יותר לעומת הקבוצות האחרות. שיעור אלה אשר שירתו שירות צבאי מלא היה גבוה יותר בקרב חסרי הדרגה לעומת הקבוצות האחרות: 86.8% לעומת 75.7% בדרגה א', 77.9% בדרגה ב', ו-73% בדרגות ג-ד.

בבדיקת הסיבות לאי שירות או שירות חלקי לא נמצאו הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא. עם זאת ראוי לציין, שהיו יותר יוצאי בריה"מ לשעבר אשר לא שירתו או שירתו שירות חלקי על רקע של חוסר התאמה; יותר ישראלים אשר לא שירתו או שירתו שירות חלקי על רקע של סיבות רפואיות; ויותר יוצאי אתיופיה אשר לא שירתו או שירתו שירות חלקי על רקע של סיבות משפחתיות או בעיות ת"ש.

בנוסף, נמצא הבדל מובהק לגבי הבדלים בסיבת השחרור בין קבוצות הדרגה. בהתפלגות של הסיבות לשחרור בקרב מי ששירתו שירות חלקי או שוחררו (סך הכל כ-16% מהמדגם), סיבות משפחתיות ובעיות ת"ש היו נפוצות יותר בקרב חסרי הדרגה (32%) ודרגה ב' (23.5%) לעומת 8.3% בדרגה א' ו-5.9% בדרגות ג-ד; סיבות רפואיות היו נפוצות יותר בדרגה ב' (41.2%) ודרגות ג-ד (35.3%) ובקרב מחוסרי הדרגה (16%), לעומת 8.3% בדרגה א'. 'חוסר התאמה' היה בולט במיוחד בקרב חסרי הדרגה (40%) ודרגות ג-ד (29.4%) לעומת 17.6% בדרגה ב' ו-8.3% בדרגה א'.

שיעור אלה שהיו עריקים או נפקדים בזמן השירות הצבאי גדול בהרבה בקרב יוצאי אתיופיה לעומת בוגרים בקבוצות המוצא האחרות (29.7% לעומת 18.1% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר ו-17.5% אצל הישראלים). גם מבין אלה שהיו בכלא בזמן השירות הצבאי גדול שיעור יוצאי אתיופיה מזה של האחרים

(30.2% לעומת 19.5% אצל הישראלים ו- 16% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר). למרות שממצא זה אינו קשור ישירות לשהות של הצעירים בכפרי הנוער, יש לתת עליו את הדעת בתהליך המעבר לצבא, ובמיוחד של בוגרים יוצאי אתיופיה.

כמו כן, נמצאו יותר יוצאי בריה"מ לשעבר אשר במסגרת הצבא רכשו מקצוע לעומת האחרים (62.6% לעומת 51.8% יוצאי אתיופיה ו- 46.4% ישראלים). בנוסף, הרבה יותר בוגרים יוצאי ארצות חבר העמים שירתו כמפקדים במסגרת השירות הצבאי לעומת בוגרי נעל"ה (42.6% לעומת 25.5% בקרב בוגרי נעל"ה). בדרגות ג-ד היה שיעור הבוגרים אשר שירתו כמפקדים נמוך בהרבה לעומת קבוצות הדרגה האחרות: 14.9% לעומת 37.9% בדרגה א', 36.7% בדרגה ב' ו- 33.8% בקרב מחוסרי הדרגה. לבסוף, חלקם של בוגרי נעל"ה שרכשו מקצוע במהלך השירות הצבאי נמוך יותר מזה של בוגרים אחרים יוצאי ארצות חבר העמים.

השכלה

בקשנו לדעת מהו התואר או התעודה האחרונה שרכשו הבוגרים. קצת למעלה מרבע מהבוגרים יש תעודת בגרות מלאה (27%). בנוסף, חלק מן מהבוגרים (14.8%), לומדים כיום באוניברסיטה או במכללה מוכרת, לאחד מכל שמונה בוגרים יש כבר תואר ראשון (8.7%) או תואר הנדסאי/טכנאי (4.6%), ויש אפילו שני בוגרים (0.4%) שסיימו לימודי תואר שני. ניתן להניח שלכל אלה גם יש תעודת בגרות מלאה. לפיכך נראה, ששיעורים אלה של בוגרים שיש בידיהם תעודת בגרות מלאה גבוהים יותר מהממוצע הארצי לתקופה האמורה (ראו דוח מרכז אדווה: <http://www.adva.org/UserFiles/File/zakaut%20bagrut%202001-2002.pdf>). בנוסף לכך, ל- 20.8% מהבוגרים יש רק תעודת בגרות חלקית. יתר הבוגרים מחזיקים תעודה מקצועית כלשהי (11.4%), או בתעודה מקצועית מכפר הנוער (2.5%). אחרים לומדים כיום בבית ספר להנדסאים או אחיות (2.4%), למדו או סיימו לימודי מכינה (2.4%). עם זאת, נמצאו 5% בוגרים אשר סיימו תיכון ללא תעודת בגרות.

הבדלים בין קבוצות:

חרף שיעורם הנמוך אצל כלל הבוגרים, כמעט אחד מכל עשרה ישראלים סיים תיכון ללא תעודת בגרות לעומת אחד מכל עשרים יוצאי אתיופיה ואחד מכל חמישים יוצאי בריה"מ לשעבר. שיעור הבוגרים אשר סיימו תיכון וקיבלו תעודת בגרות חלקית הוא גבוה יותר בקרב יוצאי אתיופיה (37.3% לעומת 19.4% אצל הישראלים ו- 8.8% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר). מעניין לציין, שבקרב הבוגרים יוצאי בריה"מ לשעבר, שרובם בוגרי נעל"ה, היה שיעור אלה הלומדים כיום או שכבר סיימו לימודים לקראת תואר ראשון באוניברסיטה או במכללה מוכרת הגבוה ביותר (40.4% לעומת 14.2% אצל הישראלים ו- 8.7% בקרב יוצאי אתיופיה).

בתחום זה נמצא גם הבדל בין בוגרים מקבוצות דרגה שונות: שיעור הבוגרים מדרגה א' שהתעודה האחרונה שלהם היא תעודת בגרות מלאה גבוה מזה של בוגרים בקבוצות הדרגה האחרות (40.6% לעומת 36.2% בדרגה ב', 19.8% בדרגות ג-ד ו- 21.5% בקרב מחוסרי דרגה). שיעור אלה שלומדים באוניברסיטה או במכללה מוכרת או שכבר סיימו לימודי תואר ראשון הוא גבוה יותר בקרב מחוסרי הדרגה, בהם בוגרי נעל"ה, לעומת קבוצות הדרגה האחרות: 28.9% בדרגה א'; 10.5% בדרגה ב'; 3.6% בדרגה ג'; ו- 38.5% בקרב חסרי הדרגה. בקבוצה האחרונה היו אף 2 בוגרים שכבר סיימו לימודי תואר שני.

עיסוק עיקרי היום

העיסוק העיקרי של רוב הבוגרים היום הוא עבודה (67%). מתוך אלה שעובדים, כ- 60% עובדים בעבודה בעלת אופי זמני, כעשירית (11.1%) עובדים בעבודה משמעותית ללא תעודה, ועוד 8.7% עובדים בעבודה שדורשת תעודה מקצועית, ויש אחוז קטן מהבוגרים שעיסוקם העיקרי היום הוא בעבודה אקדמאית (2.2%). לחמישית מכלל הבוגרים העיסוק העיקרי היום הינו לימודים. מתוכם, כמחצית (51%) לומדים במכללה וכשליש נוספים לומדים באוניברסיטה (35.6%). מיעוט נוסף לומד בבית ספר מקצועי (4.8%), משלים בגרות או פסיכומטרי (4.1%) או לומד בישיבה (4.5%).

יתר הבוגרים השיבו כי עיסוקם העיקרי היום הוא שירות חובה בצבא (2.1%), שירות קבע בצבא (3.7%), עקרת בית (2.2%), ומיעוט מהבוגרים (3.8%) מובטלים כיום. פחות מאחוז מהבוגרים (0.8%), סובלים היום ממחלה או נכות שמונעת מהם לעבוד או ללמוד ואחוז דומה של בוגרים (0.6%) מגדירים את עצמם כ'בין עיסוקים'.

הבדלים בין קבוצות:

העיסוק העיקרי של יותר יוצאי אתיופיה והישראלים הוא בעבודה (74.7% ו- 70.7%) לעומת 58.5% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר. אצל שלושה מכל ארבעה מיוצאי אתיופיה זוהי עבודה הנושא אופי זמני (לעומת 58.5% מהישראלים ו- 45.8% מיוצאי בריה"מ לשעבר). בהתאם, שיעורם של יוצאי בריה"מ לשעבר בקרב אלה שהעיסוק העיקרי שלהם היום הוא בלימודים גדול יותר (29.3% לעומת 16.5% אצל הישראלים ו- 11.1% אצל יוצאי אתיופיה). מעניין לציין, שיש יותר יוצאי אתיופיה שעדיין משרתים כיום בשירות חובה (4.3% לעומת 1.5% יוצאי בריה"מ לשעבר ו- 0.8% ישראלים); ופחות כאלה שמשרתים בצבא קבע (1.9% יוצאי אתיופיה לעומת כ- 4.5% יוצאי בריה"מ לשעבר וישראלים). יתכן וממצאים אלה משקפים גם את ההבדל בגיל הכניסה והיציאה מכפר הנוער שהוא מאוחר מעט יותר אצל יוצאי אתיופיה.

שיעור הבוגרים הגדול ביותר, שהעיסוק העיקרי שלהם כיום הוא בעבודה, הוא בדרגה ג-ד (83% לעומת 51.4% בדרגה א', 64.1% בדרגה ב' ו- 64.5% למחוסרי דרגה). בהתאם, שיעור אלה שלימודים הוא עיסוקם העיקרי כיום הוא הגבוה ביותר בקרב דרגה א' (34.3% לעומת 17.5% בדרגה ב', 4.5% בדרגות ב-ג, ו- 28.4% למחוסרי דרגה).

מקורות הכנסה

לרוב הבוגרים (78.5%), יש היום הכנסה קבועה. 20 בוגרים, המהווים 4.2% מהמשיבים, קיבלו בשנה האחרונה הבטחת הכנסה. רק 7 בוגרים, שהם 1.4% מהמשיבים, קיבלו השנה קצבת נכות. בראיון הצגנו לצעירים את השכר הממוצע במשק באותה עת (7,300 ₪ ברוטו לשכיר יחיד), ושאלנו אותם עד כמה הכנסתם דומה לשכר זה. מהראיון עלה שהכנסתם החודשית של רוב הבוגרים נמוכה (40.8%) או נמוכה בהרבה (20%) בהשוואה לשכר הממוצע במשק. אצל כ- 15% היא דומה לממוצע, ואצל מעטים היא גבוהה מהממוצע (4.4%) או גבוהה בהרבה מהממוצע (1.3%). כעשירית מהבוגרים דיווחו שהם עובדים בעבודות מזדמנות ולכן לא יכלו להשיב לשאלה זו. נציין, שהיו בוגרים מעטים (1.4%) שסירבו לענות לשאלה זו.

הבדלים בין קבוצות:

מעניין לציין, שבתחום זה לא נמצאו כל הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא או בין קבוצות הדרגה השונות.

אירועים מלחיצים מאז היציאה מכפר הנוער

שעור לא מבוטל של צעירים (44.1%), חוו אירוע מלחיצ מאז היציאה מכפר הנוער. אצל כמחציתם האירוע המלחיצ היה מוות של קרוב משפחה או חבר (55.9%). כמעט שליש מהם נפגעו בעצמם בתאונה או אירוע אחר (29.7%). היתר חוו פגיעה של קרוב משפחה או חבר (8.6%) או חוויות אחרות כמו גירושין (3.7%). מעטים סירבו לפרט מה היה האירוע המלחיצ (2%). חשוב לציין שרוב הבוגרים (91.7%), מעולם לא הותקפו פיזית או מינית. ואולם, 5.9% דיווחו כי הותקפו פיזית או מינית פעם או פעמיים ועוד 2.4% אמרו שהותקפו יותר מפעמיים.

הבדלים בין קבוצות:

גם בתחום זה לא נמצאו כל הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא ובין קבוצות הדרגה השונות.

מצב בריאותי פיזי ונפשי

מצבם הבריאותי של רוב הבוגרים בשנה האחרונה היה טוב מאוד (67.6%) או טוב (26.2%). יתר הבוגרים דיווחו כי מצבם הבריאותי היה לא כל כך טוב (5.8%), רע (0.1%) או רע מאוד (0.3%). בהתאם, רוב הבוגרים גם אינם סובלים ממחלה או נכות כלשהי (90.2%). לגבי אלו שדיווחו כי הם סובלים ממחלה או נכות, יש הסובלים מנכות קלה שאינה משפיעה כמעט על חיי היום יום שלהם (2.9%), שיעור דומה סובלים מנכות בינונית שאינה משפיעה כמעט על חייהם או נכות קלה שמשפיעה מעט על חייהם (3.4%), והאחרים סובלים מנכות בינונית עד קשה שיש לה השפעה רבה על חייהם (3.3%).

כמו-כן, שאלנו את הבוגרים סדרה של שאלות לגבי קשר שהיה להם עם מסגרות טיפוליות שונות לאחר היציאה מכפר הנוער. אחד מכל עשרה בוגרים דיווח כי היה במסגרת טיפולית כלשהי, מאז היציאה מכפר הנוער (10.4%). מתוך הבוגרים שדיווחו כי היו במסגרת טיפולית, מרביתם היו בטיפול של עובדת סוציאלית במסגרת שירותי הרווחה או שירותים אחרים בקהילה (4.9% מכלל המדגם). אחרים נפגשו עם פסיכולוג או עובדת סוציאלית במסגרת פרטית (3.5%), והיתר היו בטיפול במסגרת הצבא (1.6%). בנוסף, שני בוגרים שהיו בטיפול סירבו לפרט על כך (0.4%). בדומה, רוב גדול מהבוגרים לא היו בטיפול במסגרת בריאות הנפש (97%). מהמעטים שהיו בטיפול כזה, שבעה עשו זאת בשל משברי חיים כמו פרידות מבן הזוג, שלושה נוספים בשל מחלות נפש ודיכאון והיתר סירבו לפרט.

הבדלים בין קבוצות:

ההבדל המובהק היחיד שנמצא בין קבוצות המוצא השונות היה שיעור גבוה מעט יותר של יוצאי אתיופיה שהגדירו את מצבם בריאותם בשנה האחרונה טוב מאוד (73.5% לעומת 71.6% אצל הישראלים ו-60.3% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר); ובהתאם, שיעור גבוה של יוצאי בריה"מ לשעבר אשר הגדירו את מצבם כלא כל כך טוב (8.3% לעומת 6% ישראלים ו-2.5% יוצאי אתיופיה). לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחום זה בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

מצב משפחתי ויחסים אינטימיים

בהתאם לקבוצת הגיל שלהם, רוב הבוגרים הם רווקים (84.1%), חלק נוסף מהבוגרים נשואים (12.3%), והיתר גרושים (1.5%) או מאורסים (1.7%). יש בוגרים בודדים במצב משפחתי אחר, כמו אם חד הורית או בתהליכי גירושין (0.4%). אחד מכל עשרה בוגרים הוא כבר הורה לילדים (10.4%) וחלקם הקטן אפילו הורה כבר לשני ילדים. גיל הילדים של הבוגרים נע בין שבועות ספורים לארבע שנים כשהחציון הוא שנה.

למרבית הבוגרים (62.4%), יש בן או בת זוג. רוב הבוגרים שלהם בן או בת זוג מרגישים קרובים מאוד (77.9%) או די קרובים (17.4%) לבן או בת זוגם. היתר מרגישים לא כל כך קרובים (0.6%), לא קרובים (1.4%), בכלל לא קרובים (0.6%), או שהם מתקשים להגדיר את הקירבה מפני שהם רק בתחילת הקשר (2.2%). כמו כן, כשני שלישים מהבוגרים שלהם בן או בת זוג מרוצים מאוד מהיחסים (63.5%) או מרוצים (26.7%) מהיחסים. יתר הבוגרים שלהם בן או בת זוג די מרוצים (7.1%), לא כל כך מרוצים (1.9%) או לא מרוצים (0.8%) מהיחסים הזוגיים.

הבדלים בין קבוצות:

שיעור הרווקים בקרב יוצאי אתיופיה הוא הגבוה ביותר (93% לעומת 80.5% אצל הישראלים ו-78.9% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר). בהתאמה, יש יותר נשואים בקרב יוצאי בריה"מ לשעבר והישראלים (16.7% ו-15.8%), לעומת 4.3% בלבד בקרב יוצאי אתיופיה. עם זאת, כמחצית מאלה שאין להם חברה/קבועה הם ישראלים לעומת כשליש מיוצאי אתיופיה או יוצאי בריה"מ לשעבר. גם בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

מגורים

אחד מכל עשרה בוגרים אמר כי מאז שעזב את כפר הנוער היה מצב שבו לא היה לו מקום לגור בו. נתון זה נכון לבוגרים מכל קבוצות המוצא. השיעור הזה הוא כפול ויותר בקרב מחוסרי הדרגה (14.5%) לעומת קבוצות הדרגה האחרות (4.3% בדרגה א'; 6.7% בדרגה ב'; ו-6.3% בדרגות ג-ד). מרבית הבוגרים שדיווחו כי היו ללא מקום מגורים סיפרו כי מצב זה היה אחרי היציאה מכפר הנוער או אחרי השחרור מהצבא (5.3% מתוך כלל המדגם), אחרים סיפרו כי מצב זה היה במהלך השירות הצבאי (3.4%) והיתר סירבו לפרט (0.8%). כמו כן, 3.2% מכלל הנבדקים סיפרו כי מצב זה שבו לא היה להם מקום לגור בו נמשך פחות מחודש, אצל 4% המצב הזה נמשך בין חודש לשנה, ואילו 2.1% מהבוגרים היו ללא מקום לגור בו שנה או יותר.

כיום, כמעט מחצית מהמראיינים מתגוררים עם הוריהם (45.5%) ועוד 18.6% מתגוררים עם בן או בת הזוג. השאר מתגוררים לבד (11.3%), עם שותפים (9.3%), עם בן או בת הזוג וילדים (7%), עם קרובי משפחה (3.4%), במגורים במסגרת הלימודים או העבודה כמו מעונות סטודנטים (2.4%), במקומות אחרים כגון, עם בן הזוג אצל ההורים (0.8%), או לבד עם ילדים (0.7%). נציין, שהתקבלו דיווחים רק לגבי ארבעה בוגרים שהם חסרי מקום מגורים קבוע (0.8%).

כמחצית מהבוגרים לא החליפו את מקום מגוריהם בשנתיים האחרונות (49.9%). רבע מהבוגרים (24.5%), החליפו מקום מגורים אחד. היתר החליפו שני מקומות מגורים (15.6%), שלושה עד חמישה מקומות (8.7%), אחוז אחד החליפו למעלה מחמישה מקומות מגורים בשנתיים האחרונות. בודדים אמרו שהחליפו המון מקומות או שסירבו לומר כמה (0.3%). יש לציין, שכשליש מהבוגרים מאוד מרוצים (35.3%), או מרוצים (25.6%) מסביבת המגורים שלהם היום. היתר די מרוצים (16.3%), לא כל כך מרוצים (13.7%) או לא מרוצים (9.1%) מסביבת המגורים.

הבדלים בין קבוצות:

שיעור אלה שגרים עם ההורים הוא גבוה יותר בקרב יוצאי אתיופיה (59% לעומת 49.5% אצל הישראלים ו-35% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר). בהתאמה, בקרב יוצאי אתיופיה גם שיעורם של אלה שגרים עם בן או בת זוג הוא הנמוך ביותר (11.2% לעומת 21.1% בקרב הישראלים ו-23.2% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר).

כמו-כן, פחות בוגרים מדרגה א' מתגוררים כיום עם ההורים (33.3% לעומת 45.5% בדרגה ב'; 55.9% בדרגות ג-ד; ו- 44.6% בקרב מחוסרי הדרגה). בהתאם, שיעור הבוגרים מדרגה א' שמתגוררים כיום עם בן או בת זוג הוא גבוה יותר (27.5% לעומת 18.4% בדרגה ב'; 16.2% בדרגות ג-ד; ו- 17.4% בקרב חסרי דרגה).

רכישת מקצוע לאחר היציאה מכפר הנוער

שיעור לא מבוטל של בוגרים רכשו מקצוע מאז שסיימו את כפר הנוער (43.4%). מבין אלה שרכשו מקצוע כמעט מחציתם רכשו מקצוע המקנה תעודה, המצריך הכשרה ארוכה או רכשו מקצוע מהפנימייה, כגון הנהלת חשבונות או טכנאי (46.9%). כמעט אחד מכל שלושה רכש מקצוע אקדמאי (29.1%), וחלק נוסף רכשו מקצוע המקנה תעודה שהכשרתו קצרה, כגון ברמן או נהג (19.2%). מעט מהבוגרים רכשו מקצוע מניסיון וללא תעודה (4.5%).

הבדלים בין קבוצות:

מבין אלה שרכשו מקצוע אקדמי, שיעורם של יוצאי בריה"מ לשעבר הוא הגבוה ביותר (42.3% לעומת 18.9% בקרב הישראלים ו- 15.3% בקרב יוצאי אתיופיה). רכישת מקצוע המקנה תעודה שהכשרתו קצרה, כגון ברמן או נהג הייתה נפוצה יותר אצל יוצאי אתיופיה לעומת יוצאי בריה"מ לשעבר או הישראלים (14.4% ו- 18.9% בהתאמה). בתחום זה לא נמצאו הבדלים בין בוגרים מקבוצות הדרגה השונות.

עבודה

רוב הבוגרים יכלו למצוא עבודה כאשר הם רצו לעבוד. למיעוט מהבוגרים מצב זה אינו רלוונטי מפני שהם עדיין בצבא (3.7%), לומדים (0.6%) או עקרות בית (0.7%). עם זאת, כשליש מהבוגרים דיווחו על מצב שבו רצו לעבוד, אך לא מצאו עבודה (34%). אצל מרביתם (20.7% מתוך כלל המדגם) מצב זה התרחש לפני הצבא או אחריו. עם זאת, לא מעט בוגרים שמצב זה מתרחש עכשיו או כל הזמן (3.6%). אחרים סיפרו כי מצב זה היה במהלך הלימודים האקדמאיים ולאחריהם (2.8%) או בתקופות אחרות כמו לפני העבודה הנוכחית (5.8%). אצל 7% מתוך כלל הבוגרים התקופה שבה רצו לעבוד אך לא יכלו למצוא עבודה נמשכה מעל חצי שנה, בקרב 18.1% מהבוגרים המצב נמשך בין חודש לחצי שנה, ואצל 7.1% המצב נמשך פחות מחודש.

חלק גדול מהבוגרים החליפו מקומות עבודה בשנתיים האחרונות (59.8%). רובם החליפו מקום עבודה אחד או שניים, אך היו גם מעטים שהחליפו חמישה מקומות עבודה ויותר במהלך השנתיים האחרונות. אצל רובם הסיבה העיקרית לשינוי מקום העבודה הייתה רצון לשינוי או שינוי בחיים כמו מעבר של מקום מגורים (41.7%) או בשל תנאי העבודה והשכר (31.2%). ואולם, לא מעט בוגרים החליפו מקום עבודה בשל קושי להתמיד או פיטורין (15.7%), או בשל סיבות הקשורות לאופי העבודה, כמו עבודות מזדמנות (11.4%). כמעט כשני שלישים מהבוגרים (62.8%), לא קודמו בעבודה בשנתיים האחרונות. יש לציין, שבוגרים רבים מרוצים (37.8%) או מאוד מרוצים (29%) מהישיגיהם בעבודה. היתר די מרוצים (18.2%), לא כל כך מרוצים (7.8%) או שאינם מרוצים (7.2%) מהישיגיהם בעבודה.

הבדלים בין קבוצות:

שיעור המדווחים על מצב שבו רצו לעבוד, אך לא מצאו עבודה היה גבוה יותר אצל הבוגרים יוצאי אתיופיה (44.4% לעומת 31.6% אצל הישראלים ו- 27.9% בקרב יוצאי בריה"מ לשעבר). יוצאי אתיופיה הם גם

אלה שהחליפו יותר מקומות עבודה בשנתיים האחרונות, ולא קיבלו קידום בעבודתם בשנתיים האחרונות. כמו-כן, בקרב יוצאי אתיופיה נמצא שיעור הבוגרים הגבוה ביותר שאינם מרוצים מההישגים שלהם בעבודה (12.6% לעומת כ-4.5% בשתי הקבוצות האחרות). ממצאים אלה ניתן ליחס אולי לכך שיוצאי אתיופיה יותר מאשר קבוצות המוצא האחרות, עובדים בעבודות בעלות אופן זמני, שם גם אין מקום לקידום. לבסוף, בוגרים בקבוצת דרגה א' היו יותר מרוצים מאוד מההישגים שלהם בעבודה לעומת בוגרים אחרים: 35.6% לעומת 29.7% בדרגה ב'; 28.7% בדרגות ג-ד; ו-26.7% בקרב מחוסרי הדרגה. יותר בוגרים מקבוצת הדרגות ג-ד היו לא מרוצים מההישגים שלהם בעבודה לעומת האחרים: 11.9% לעומת 6.8% בקבוצת דרגה א'; 0% בדרגה ב'; ו-8% בקרב חסרי דרגה.

מצב ללא כסף לקנות אוכל

אחד מכל עשרה בוגרים דיווח כי מאז שעזב את כפר הנוער, היה במצב שבו לא היה לו מספיק כסף לקנות אוכל (11.6%). אצל 4.5% מהבוגרים מצב זה התרחש לפני הצבא או במהלכו, ובקרב שיעור דומה (4.6%) המצב התרחש אחרי השחרור מהצבא או במהלך הלימודים האקדמיים. יתר הבוגרים סיפרו, כי מצב זה התרחש כשהיו בעיות בבית (0.7%), ואצל אחרים זה היה בתקופות שונות או שלא היו מוכנים לפרט (1.4%). למרות שבתחום זה לא היו הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא או קבוצות הדרגה השונות, נציין, שהיו יותר יוצאי אתיופיה ובוגרים מקבוצות דרגה ג-ד שדיווחו על מצב כזה.

פעילות קהילתית או התנדבותית

רוב הבוגרים (80.4%), אינם מעורבים בפעילות קהילתית או התנדבותית. מרבית המתנדבים עושים זאת במסגרת של ארגונים ועמותות (7.6% מתוך כלל הנבדקים), במסגרת הלימודים כמו פר"ח (5.8%), במוסדות בקהילה כמו לשכת רווחה (3.6%) או במסגרות אחרות (3%). היו גם שני בוגרים שצינו שהם מתנדבים במסגרת כפר הנוער בו למדו (0.3%). בתחום זה לא היו הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא או בין קבוצות הדרגה השונות.

שביעות רצון מקשרים חברתיים ומשעות הפנאי

שאלנו את הבוגרים מספר שאלות לגבי שביעות רצונם משעות הפנאי שלהם ומהיחסים עם אנשים בסביבתם. מצאנו שרוב הבוגרים מרוצים (32.1%) או מרוצים מאוד (29.5%) מאופן בילוי שעות הפנאי שלהם ורק מעטים אינם מרוצים (6.1%). יוצאי אתיופיה מדווחים יותר על כך שהם לא כל כך מרוצים או לא מרוצים מאופן בילוי שעות הפנאי שלהם (22.2% לעומת 13.3% אצל יוצאי בריה"מ לשעבר ו-12.4% בקרב הישראלים). חוסר שביעות רצון מאופן בילוי שעות הפנאי דווח גם בשעורים גבוהים יותר אצל בוגרים מקבוצת דרגות ג-ד: 22.5% לא כל כך או לא מרוצים לעומת 10.3% בדרגה א'; 15.7% בדרגה ב'; ו-14.2% בקרב חסרי דרגה.

התפלגות התשובות באשר לשביעות הרצון של הבוגרים מיחסיהם הבינאישיים מצביעה על כך, שהקשר עם ההורים ובני משפחה אחרים הוא בדרך כלל טוב. רוב רובם אמרו שהם מאוד מרוצים (58.7%) או מרוצים (21.3%) מהקשר שלהם היום עם הוריהם. בדומה, רוב הבוגרים מרוצים מאוד או מרוצים מהקשר שלהם כעת עם האחים שלהם. כמו כן, כמחצית מהבוגרים (49%), מאוד מרוצים מהקשרים

החברתיים שלהם, ו- 34% נוספים מרוצים. יתר הבוגרים די מרוצים (12.3%), או לא כל כך מרוצים (2.7%) או לא מרוצים (1.3%).

הבדלים בין קבוצות:

לגבי הקשר עם ההורים, לא נמצאו הבדלים מובהקים בין קבוצות המוצא או בין קבוצות הדרגה. לגבי הקשר עם האחים: יוצאי בריה"מ לשעבר מרוצים פחות מהקשר שלהם עם האחים לעומת שתי קבוצות המוצא האחרות; גם בקרב קבוצת חסרי הדרגה נמצא שיש פחות בוגרים שהם מאוד מרוצים מהקשר שלהם עם האחים לעומת קבוצות הדרגה האחרות. בהקשר זה נציין שוב, שקבוצת חסרי הדרגה כוללת את בוגרי נעל"ה שכוללת את רוב הבוגרים במדגם שהם ילדים יחידים. לגבי הקשרים החברתיים, שיעור הישראלים שאמרו שהם מאד מרוצים היה גבוה בהרבה מזה של עמיתיהם יוצאי אתיופיה או בריה"מ לשעבר (66.2% לעומת 43.6% ו- 42% בהתאמה).

תמיכה חברתית

הצגנו בפני הבוגרים סדרה של מצבים בהם אנשים נעזרים באנשים אחרים. לגבי כל מצב בקשנו מהבוגרים להעריך עד כמה הם מרגישים שיש להם בתקופה האחרונה אנשים כאלה בסביבתם היכולים לסייע להם. התפלגות התשובות לכל הפריטים מופיעה בטבלה 3. כפי שניתן לראות, לרוב הבוגרים יש רשת חברתית שיכולה לסייע תמיד או רוב הזמן. עם זאת מצאנו, שיש בין 5-10 אחוזים המדווחים שלעיתים רחוקות או אף פעם אין בסביבתם בתקופה האחרונה אנשים שיכולים לעזור להם.

טבלה 3: תמיכה חברתית

עד כמה אתה מרגיש שיש בתקופה האחרונה מסביבך מישהו:	N	אף פעם	לעיתים רחוקות	לפעמים	רוב הזמן	תמיד
		%	%	%	%	%
שאינו יכול לבלות ביחד	500	1.2	3.1	9.4	28.7	57.6
שיכול לתת לך עצה בזמן משבר	500	2.3	4.9	10.5	19.2	63.1
שייקח אותך לרופא	493	1.3	4.4	5.1	15.7	73.5
שמחבק אותך	497	4.9	5.9	8.1	17.6	63.5
לעשות איתו ביחד משהו מהנה	497	1.6	4.4	7.3	25.7	60.9
שאוהב אותך ונותן לך הרגשה שאת נחוץ	496	2.5	2.0	6.8	21.4	67.2
שאתה יכול לספר לו על הדאגות או הפחדים האישיים שלך	497	3.6	5.6	9.1	19.6	62.1
שילווח לך כסף אם אתה זקוק לו	491	2.8	2.7	6.7	20.3	67.5

הבדלים בין קבוצות:

למרות שמצבם של רוב הבוגרים בתחום התמיכה החברתית הוא חיובי, בכל הפריטים היה שיעור הישראליים שענו 'תמיד' גבוה יותר ובדרך כלל גם מובהק מבחינה סטטיסטית לעומת קבוצת המוצא האחרות. בתחום זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין בוגרי נע"ה לבין בוגרים אחרים מארצות חברת העמים. בה בעת, בכל אחד מן הפריטים השיעור של יוצאי אתיופיה שענו 'לעתים רחוקות' היה גבוה יותר משל יוצאי קבוצת המוצא האחרות. לפיכך נראה, שליוצאי אתיופיה יש בהווה תמיכה חברתית מועטה יותר לעומת הקבוצות האחרות. כמו-כן, נמצא הבדל מובהק בין קבוצת הדרגה לגבי התחושה שיש לבוגר בזמן האחרון מישהו שאיתו הוא יכול לבלות ביחד. היו יותר בוגרים מקבוצת דרגה ג-ד שמרגישים שיש להם מישהו כזה רק לעתים רחוקות או אף פעם לעומת בוגרים אחרים: 10.7% לעומת 1.4% בדרגה א'; 3.9% בדרגה ב'; ו- 2.4% בקרב חסרי הדרגה.

תפיסת הבוגרים את עצמם ואת האופן שבו הם מבצעים דברים

הצגנו בפני הבוגרים את שאלון התקווה שמכיל סדרת משפטים המתארים כיצד צעירים תופסים את עצמם ואת יכולתם להתמודד עם אתגרים בעתיד. לגבי כל פריט בקשנו מהם להעריך עד כמה המשפט מתאר אותו בצורה נכונה. התפלגות התשובות לפריטים אלה מוצגת בטבלה 4. כפי שנראה בטבלה, לרוב הבוגרים יש תפיסה חיובית לגבי עצמם ולגבי הדרכים בהם הם פועלים. יחד עם זאת, בין 10%-20% מהצעירים חושבים שרק לפעמים, לעתים רחוקות או אף פעם הם לא יסתדרו בחיים ולא יוכלו למצוא דרכים לפתור בעיות.

טבלה 4: תפיסת הבוגרים את עצמם

עד כמה אתה	N	אף פעם	לעיתים רחוקות	לפעמים	רוב הזמן	תמיד
		%	%	%	%	%
חושב שאתה מסתדר די טוב בחיים	498	0.6	3.5	10.5	47.3	38.1
יכול לחשוב על הרבה דרכים להשיג את הדברים שחשובים לך בחיים	496	0.6	2.7	11.9	43.4	41.3
מסתדר בחיים באותה מידה כמו צעירים אחרים בגילך	486	1.4	5.4	14.5	34.7	44.0
כשיש לך בעיה אתה יכול למצוא הרבה דרכים לפתור אותה	497	0.7	5.1	10.5	37.8	45.9
חושב שדברים שעשית בעבר יעזרו לך בעתיד	497	4.4	5.7	11.8	29.3	48.8
אפילו במצבים שאחרים רוצים לוותר אתה יודע שאתה יכול למצוא דרכים לפתור את הבעיה	498	0.2	6.8	19.0	32.5	41.5

הבדלים בין קבוצות:

למרות שמצבם של רוב הבוגרים בתחום התמיכה החברתית הוא חיובי, בכל הפריטים היה שיעור הישראליים שענו 'תמיד' גבוה יותר ובדרך כלל גם מובהק מבחינה סטטיסטית לעומת קבוצת המוצא האחרות. בה בעת, בכל אחד מן הפריטים, השיעור של יוצאי אתיופיה שענו 'לעיתים רחוקות' היה גבוה יותר משל יוצאי קבוצת המוצא האחרות. לפיכך נראה, שליוצאי אתיופיה יש תפיסה שלילית יותר לגבי עצמם ולגבי יכולתם להתמודד עם אתגרים בעתיד לעומת קבוצת המוצא האחרות.

כמו-כן, נמצאו הבדלים בין בוגרים מקבוצות דרגה ג-ד לבין קבוצות הדרגה האחרות בשני פריטים. הם מדווחים יותר על כך: שאף פעם או לעיתים רחוקות הם חושבים שהם מסתדרים טוב יותר בחיים (7.2% לעומת 0% בדרגה א'; 2% בדרגה ב'; ו- 4.2% בקרב חסרי דרגה), ושאף פעם או לעיתים רחוקות דברים שעשו בעבר יעזרו להם בעתיד (17.8% לעומת 2.9% בדרגה א'; 10.5% בדרגה ב'; ו- 8.9% בקרב חסרי הדרגה). בוגרים בקבוצת חסרי הדרגה דיווחו יותר מאשר בקבוצת האחרות, שלעיתים רחוקות או אף פעם אפילו במצבים שאחרים רוצים לוותר הם יודעים שהיו יכולים למצוא דרכים לפתור את הבעיה (10.3% לעומת 0% בדרגה א'; 4.9% בדרגה ב'; ו- 7.1% בדרגות ג-ד).

תפיסת העתיד

לסיום, שאלנו את הצעירים סדרת שאלות בהן בקשנו מהם להעריך את מידת הסיכויים שבעוד 5 שנים מאורעות מסוימים יתרחשו בחייהם. טבלה מס' 5 מציגה את התפלגות התשובות לשאלות אלה. כפי שנראה רוב רובם של הצעירים מעריכים שיש סיכויים רבים מאוד או רבים שבעוד חמש שנים תהיה להם משפחה (71%), עבודה טובה (85.5%), ושהם יהיו מסודרים בחיים (82.3%). עם זאת, שיעור הצעירים שסבורים שיש סיכויים רבים מאוד או רבים שבעוד חמש שנים יהיה להם תואר ממוסד להשכלה גבוהה הוא נמוך יותר (58.1%).

טבלה 5: סיכויים לעתיד

מה הסיכויים שבעוד חמש שנים	N	רבים מאוד	רבים	בינוניים	מועטים	בכלל לא	לא רלוונטי	לא יודע
		%	%	%	%	%	%	%
תהיה לך משפחה	475	45.1	25.9	13.0	4.6	2.2	6.9	2.3
תהיה לך עבודה טובה	489	51.0	34.5	11.0	3.1	0.0	0.0	0.4
תשלים תואר במוסד להשכלה גבוהה	487	41.4	16.7	19.8	7.0	10.1	4.6	0.4
תהיה מסודר בחיים	493	43.1	39.2	13.7	1.6	1.1	0.2	1.1

הבדלים בין קבוצות:

בתחום זה ההבדל המובהק היחידי שנמצא בין קבוצות המוצא היה לגבי מידת הסיכויים שבעוד חמש שנים הבוגר ישלים תואר במוסד להשכלה גבוהה. יוצאי בריה"מ לשעבר מעריכים שהסיכויים שלהם לכך רבים

מאוד יותר מאשר יוצאי אתיופיה או הישראלים (47.5% לעומת 38.4% ו- 35.7% בהתאמה). נציין, שהיו יותר ישראלים שהעריכו שכלל אין להם סיכויים לכך (15.5% לעומת 10.7% יוצאי אתיופיה ו- 6.6% מקרב יוצאי בריה"מ לשעבר).

בדיקת הבדלים בין קבוצות דרגה מצביעה על כך, שיותר בוגרים בדרגה א' ובקבוצת חסרי הדרגה סבורים שהסיכויים שבעוד 5 שנים הם ישלימו תואר במוסד להשכלה גבוהה הם רבים מאוד או רבים לעומת בוגרים בקבוצות ב' ו- ג-ד (76.1% בדרגה א' ו- 62.2% בקרב חסרי הדרגה לעומת 53.5% בדרגה ב' ו- 43.2% בדרגות ג-ד. בנוסף נציין, שיש יותר בוגרים בדרגה א' ובקבוצת חסרי הדרגה שלהם כבר יש תואר (3% ו- 8.6% בהתאמה).

סיכום

דוח זה מביא ממצאים ראשוניים ממחקר המעקב אחרי בוגרים של כפרי נוער. ממצאים אלו מוגשים כתשתית לדיון מעמיק במשמעויות שלהם. בשלב הנוכחי אנו רוצים להצביע על מספר סוגיות הראויות לדעתנו להתייחסות מיוחדת. ראשית, ניתן לראות שמרביתם מסתכלים לאחור בצורה חיובית על התקופה בה היו בכפרי הנוער. ביטוי נוסף לכך ניתן למצוא בהמלצה שרובם (57.4%) היו נותנים, לו היו מתבקשים, לחבר קרוב לשלוח את ילדו לכפר הנוער בו שהו. שיעור הממליצים על כך נמוך יותר בקרב יוצאי אתיופיה (44.3% לעומת 64.9% בקרב יוצאי בריה"מ לשעבר ו- 61.5% בקרב הישראלים). הסיבות להמלצה החיובית הן בעיקר הכלים שכפר הנוער נותן ורמת הלימודים הגבוהה ובגלל היות כפר הנוער מסגרת תומכת ומגינה. כמו-כן, למרות שלרבים מהם אין קשר כלל עם כפרי הנוער, הרי שהם שומרים על קשרים הדוקים עם החברים איתם למדו וניתן להתרשם (בעיקר מהחלקים הפתוחים של תשובותיהם) שחלק לא מבוטל מהרשת החברתית שלהם מורכבת מחברים איתם למדו בכפר הנוער.

התמונה הראשונית המתקבלת היא שכיום, בטווח של 3-5 שנים מאז סיימו הבוגרים את שהותם בכפרי הנוער, מצבם של רוב רובם הוא טוב. יש לכך ביטוי בשורה רחבה של תחומים שנבדקו, כגון: השכלה, מגורים, תעסוקה, יחסים בינאישיים, בריאות נפשית ופיזית, והתנהגות נורמטיבית. נראה גם שלרובם יש רשת חברתית תומכת ויחסים טובים עם המשפחה וחברים. רובם גם צופים שמצבם בעתיד יהיה טוב. עם זאת, כדאי לשים לב לכך, שיש קבוצה קטנה של צעירים, שאנו מעריכים את היקפה בכעשרה אחוז, שמצבם פחות טוב מכל הבחינות. עדיין אין להם תעודת בגרות, הם לא שירתו בצבא, אין להם רשת חברתית תומכת והם גם לא צופים לעצמם עתיד טוב יותר.

דרך אחת לזהות את הקבוצה הזו היא באמצעות המאפיינים שנבדקו, הווה אומר קבוצת מוצא וקבוצת דרגה. השוואה זו מצביעה על מגמה מורכבת בשל האינטראקציה שיש בין שני המאפיינים (מוצא ודרגה). כפי שנראה בטבלה 2, רק כ- 23% הבוגרים יוצאי אתיופיה שייכים לקבוצת הדרגה א' או ב'. לפיכך, הבדלים שנמצאו בין קבוצות דרגה משקפים לעתים קרובות גם הבדלים בין קבוצות המוצא. חיזוק נוסף לכך, נמצא בבדיקת ההבדלים בין הבוגרים מארצות חבר העמים לעומת האחרים. ברוב המקרים בהם נמצאו הבדלים בין קבוצת חסרי הדרגה לאחרים ניתן היה ליחס זאת לעובדה שרוב הבוגרים ללא דרגה הם יוצאי ארצות חבר העמים (בין אם שייכים לנעל"ה ובין אם לאו). ממגמה זו ניתן לשאוב תוקף לחלוקה לדרגות. אמנם המיון לקבוצת דרגה נעשה עם הכניסה לכפר הנוער, אך ניכר שהוא עולה בקנה אחד עם מה שידוע על האוכלוסיות שמשתייכות לקבוצות אלה. שתיים בולטות במיוחד בחולשתן: זו של יוצאי אתיופיה וזו

של הישראלים. לגבי יוצאי אתיופיה, ניתן להניח שנקודת הפתיחה שלהם בכניסה לכפר היא פחות טובה משל האחרים. זאת הן בשל הרקע המשפחתי שלהם והן בשל פערים תרבותיים גדולים שפועלים לרעתם במסגרת המיון לקבוצות דרגה. לגבי הישראלים נראה, שיש צורך להמשיך ולבחון בצורה מדוקדקת יותר את מאפייני הרקע שלהם. למשל: באיזו מידה הם מגיעים מהפריפריה לעומת מרכז הארץ? באיזו מידה הם באים ממשפחות מצוקה או מרקע של הזנחה? איך התבצע לגביהם תהליך ההשמה לפנימייה? ועוד.

הניסיון לזהות את הקבוצה החלשה יותר בקרב הבוגרים מעלה תמונה מורכבת שיש להמשיך ולחקור אותה. על פניו נראה שקליטתם של הבוגרים יוצאי אתיופיה בחיים העצמאיים היא טובה פחות משל הקבוצות האחרות. ואולם, יש לנקוט זהירות רבה בכל האמור להסקת מסקנות גורפות באשר לקשר בין השהות במסגרת כפר הנוער למצבם של הבוגרים יוצאי אתיופיה. זאת בשל האפליה הנהוגה בחברה הישראלית כלפי יוצאי אתיופיה באשר הם הן בתחום הלימודים הגבוהים והן בשוק העבודה. לפיכך, הממצאים מציבים אתגר גדול אף יותר בפני מעצבי המדיניות של כפרי הנוער בפרט בכל האמור להכנתם של יוצאי אתיופיה לחיים עצמאיים הן בתחום החינוך וההשכלה הגבוהה, הן בתחום הקניית מיומנויות וכישורי חיים בתחום הדיור וניהול כספים והן ביצירת קשרים עם שירותים שאמורים לתמוך בצעירים עם יציאתם לעצמאות ובפרט עם רשויות הצבא.

לסיום, חלק לא מבוטל מהצעירים ציין את הצורך שהיה להם לקבל הכשרה טובה יותר לחיים עצמאיים, במיוחד בכל מה שקשור לניהול כספים, להשכלה גבוהה ולשירות הצבאי. אמנם יש קבוצות שהצביעו על צורך רב יותר בתחומים אלה לעומת האחרים (למשל, בוגרים יוצאי ארצות חבר העמים זקוקים הרבה יותר לסיוע בתחומי של ניהול כספים דיור וכדומה, לעומת יוצאי אתיופיה שזקוקים יותר לסיוע בתחום הלימודים). אך ממצאים אלה מרמזים על הצורך לפתח התערבויות עוד בתקופת השהות בכפר הנוער בתחום של הכנה לחיים עצמאיים.

האוניברסיטה העברית בירושלים

בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד

קבוצת המחקר: בריאות נפש ורווחה של ילדים ובני נוער

27 מאי, 2007

י' סיון, תשס"ז

הנדון: מחקר על בוגרי פנימיות

שלום רב,

אנו מבקשים את השתתפותך במחקר שאנו עורכים על בוגרי פנימיות בישראל. המחקר נערך על ידי צוות מחקר באוניברסיטה העברית בירושלים עבור המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, והמנהלים של כפרי הנוער.

במחקר זה אנו מבקשים לשמוע מה חושבים הבוגרים על החוויות שלהם בעת שהתחנכו בפנימייה, ומה קורה אתם כעת. יש לנו עניין מיוחד לשמוע על המחשבות של בוגרי הפנימיות באשר לדרכים שבהם ניתן להמשיך ולחזק את החינוך הניתן בפנימיות.

במסגרת המחקר אנו מתקשרים בטלפון בשבועות הקרובים למדגם מקרי של בוגרים ומבקשים לראיין אותם בזמן שיהיה נוח להם. משך הראיון כ- 30 דקות. כמובן שאין חובה להשתתף במחקר ואתה תוכל להפסיק את הראיון מתי שתבחר.

הראיון הוא אנונימי. איננו שומרים שמות של משתתפים וכל הדיווחים שלנו הם סטטיסטיים ולא על בוגרים מסוימים. אם תבקש בכל זאת להעביר מסר אישי לפנימייה או למשרד החינוך נוכל להעביר מסר זה. בדף המצורף רשום מספר הטלפון שלך כפי שמופיע ברשימות שבידינו. אם אתה מעדיף שלא ניצור אתך קשר, או שאתה רוצה שנתקשר אלייך למספר טלפון אחר, אנא העבר לנו את המידע המופיע בדף המצורף.

אנו מאוד מודים לך על נכונותך להשתתף במחקר זה. אנו מאמינים שתהיה בו משום תרומה לקידום החינוך וההצלחה של תלמידים המתחנכים בפנימיות כיום ובעתיד.

בברכה ותודה,

דר' ענת זעירא ופרופ' רמי בנבנישתי

האוניברסיטה העברית בירושלים

פנייה לעורכי המחקר

הפרטים שרשומים אצלנו הם:

במידה ואת/ה רוצה שנתקשר למספר אחר, או שלא ניצור קשר כלל, אנא מלא/י את הפרטים הבאים:

שמי _____ ואני מבקש:

1. התקשרו אלי למספר הטלפון: _____, אני מעדיף בשעות _____ ובימים _____

2. אני מעדיף שלא תיצרו אתי קשר.

ניתן להעביר מסר זה באחת מהדרכים הבאות:

בדואר: דר' ענת זעירא, מחקר פנימיות, בית הספר לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית בירושלים,
הר הצופים, ירושלים 91905

בדוא"ל: ramianat@gmail.com

בפקס: 02-5882107

בטלפון: (גם להשארת הודעות) 02-5880038 או 02-5881328

אנו מאוד מודים לך על תשומת הלב!

נספח 2: שאלון המחקר

האוניברסיטה העברית בירושלים
בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד

שלום, אפשר לדבר עם (שם המרואיין) ?

אם המרואיין לא נמצא, << אנא עבור ל I

אם המרואיין נמצא. << אנא עבור ל II

I. שמי _____ אני מתקשרת מטעם מחקר מעקב, שנערך על-ידי האוניברסיטה העברית עבור המינהל לחינוך התישבותי ועליית הנוער, אחרי אנשים שסיימו את לימודיהם בכפרי נוער ופנימיות. תוכל להגיד לי בבקשה, איך אוכל למצוא את (שם המרואיין) ? במידה ואין מספר אחר, האם ניתן להתקשר במועד אחר? כן, מתי _____ לא, מדוע? _____

II. שלום, שמי _____ אני מתקשרת מטעם מחקר מעקב, שנערך על-ידי האוניברסיטה העברית עבור המינהל לחינוך התישבותי ועליית הנוער, אחרי אנשים שסיימו את לימודיהם בכפרי נוער ופנימיות. את/ה עלית במדגם שלנו ואנו פונים אליך בבקשה להשתתף במחקר המעקב שלנו אחרי הבוגרים. זהו מחקר ראשון מסוגו ומטרתו לעזור למינהל לחינוך התישבותי ללמוד איפה נמצאים היום הבוגרים של כפרי הנוער כאנשים מבוגרים.

ברצוני לציין כי השתתפותך במחקר אינה חובה. כל מה שתאמר/י יישמר בסוד ופרטיך האישיים יישמרו בנפרד כך שלא תהיה דרך לקשר בין התשובות שלך לבינך. משך הראיון הוא כחצי שעה. את/ה כמובן תהייה/רשאי/ת להפסיק כשתרצה/י.

האם את/ה מסכים להתראיין?

1. כן (למראיין: נא לרשום ושם משפחה) _____

2. לא מדוע? _____

תודה רבה!

אני רוצה לשאול אותך על דברים שאת/ה עושה או שקורים לך היום, וגם על דברים שקרו מאז עזבת את הפנימייה או כפר הנוער. _____ . האם תוכל/י להשיב לנו עכשיו?

1. כן

2. לא מתי יהיה נוח לך? _____

(למראיין/ת: בשאלות עם תשובות כן/לא אין צורך להקריא את התשובות. בשאר השאלות עליך לעקוב אחר ההנחיות המסומנות בסוגריים. אם אין הנחיות בסוגריים יש צורך לקרוא בקול את כל קטגוריות התשובה).

תאריך הראיון ____/____/____

שנה חודש יום

שעת התחלת הראיון _____

שעת סיום הראיון _____

שם המראיינת _____

מס' בוגר (נא להעתיק את המספר הרשום בטופס בוגר). _____

א. נתחיל בכמה שאלות רקע ואחר כך נעבור לדברים שעשית או שקרו לך מאז שסיימת התחנכותך בפנימייה:

א1. מתי נולדת? _____

שנה

א2. מין <<<< (לסימון בלבד)

1. גבר

2. אשה

א3. איפה נולדת?

1. ישראל <<<< **עבור לא5.**

2. אחר: _____

א4. באיזו שנה עלית לארץ? _____

א5. מה התואר או התעודה האחרונה שרכשת? (למראיין: סמן מבלי להקריא את קטגוריות התשובה)

1. סיים תיכון בלי תעודת בגרות

2. סיים תיכון עם בגרות חלקית

3. סיים תיכון וקיבל תעודת בגרות מלאה

4. לומד בבי"ס להנדסאים, אחיות, טכנאי מחשב וכד'

5. לומד בישיבה

6. לומד באוניברסיטה או מכללה מוכרת

7. סיים תואר ראשון

8. סיים תואר שני או יותר

9. אחר _____ (נא לציין כל תואר/תעודה/תוכנית לימודים שאין אתן בטוחות

לאיזו קטגוריה הם שייכים).

א6. מה העיסוק העיקרי שלך היום?

1. עובד, במה? _____

<<<< **אם אינו עובד, עבור לשאלה א8.**

2. לומד, איפה? _____

3. בצבא בשירות חובה

4. בצבא בשירות קבע

5. מובטל

6. עקרת בית

7. אחר _____

א7. כמה זמן אתה נמצא במקום העבודה הנוכחי שלך? _____

א8. האם יש לך הכנסה קבועה?

1. כן
2. לא <<<< (עבור לשאלה א10).

א9. כמה זמן יש לך הכנסה קבועה? _____

א10-א11. האם במשך השנה האחרונה קיבלת:

לא	כן	
2	1	א10. הבטחת הכנסה
2	1	א11. קיצבת נכות

א12. ההכנסה החודשית הממוצעת לשכיר יחיד ברוטו היא 7,300 ₪. האם ההכנסה שלך ברוטו:

1. גבוהה בהרבה מהממוצע
2. גבוהה מהממוצע
3. דומה לממוצע
4. נמוכה מהממוצע
5. נמוכה בהרבה מהממוצע

6. (לא להקריא) מסרב לומר
7. (לא להקריא) אין הכנסה או מקבל רק קיצבאות ביטוח לאומי
8. (לא להקריא) אין הכנסה קבועה (עובד בעבודות מזדמנות)

א13. איך אתה מגדיר את עצמך מבחינה דתית?

1. דתי
2. מסורתי
3. חילוני
4. אחר _____

ב. עכשיו אני רוצה לשאול אותך על דברים שעשית או שהתנסית בהם מהתקופה שבה היית חניך בכפר הנוער ועד היום.

ב1. בן כמה היית כשהגעת לכפר הנוער? _____

ב2. בן כמה היית כשיצאת מכפר הנוער? _____

ב3. איך היו היחסים שלך עם המדריכים בכפר הנוער?

1. טובים מאד
2. טובים
3. לא כל כך טובים
4. לא טובים
5. בכלל לא טובים

ב4. האם בזמן שהיית בכפר הנוער, היית פונה למדריכים בנושאים שהטרידו אותך?

1. תמיד או כמעט תמיד
2. לעתים קרובות
3. לעתים רחוקות
4. כמעט ולא
5. בכלל לא

5. האם המדריכים עזרו לך בנושאים שהטרידו אותך?

1. תמיד או כמעט תמיד
2. לעתים קרובות
3. לעתים רחוקות
4. כמעט ולא
5. בכלל לא

6. האם הייתה דמות אחרת שהייתה משמעותית עבורך בכפר הנוער?

1. לא <<< (עבור לשאלה ב.8.)
2. כן

7. מה היה תפקידו/ה?

1. מורה
2. מחנך/ת
3. מדריך מקצועי במשק חקלאי
4. מנהל פנימייה
5. עו"ס או יועצת
6. אחר _____

8. איך היה הקשר שלך עם ילדים אחרים לא כולל אחים/אחיות שהיו איתך בכפר הנוער? (אם אמר שזה היה שונה עם ילדים שונים, איך היה מתאר בדרך כלל)

1. טוב מאוד
2. טוב
3. לא כל כך טוב
4. לא טוב
5. בכלל לא טוב

9. איפה היית בדרך כלל בזמן חופשות מכפר הנוער? (לא להקריא)

1. יצא בדרך כלל לבית ההורים
2. יצא למשפחה מארחת או סידור אחר _____
3. נשאר בכפר הנוער

10. בסך הכל במבט לאחור, איך נראית לך השהות בכפר הנוער?

1. חוויה טובה מאוד
2. חוויה טובה
3. חוויה לא כל-כך טובה
4. חוויה לא טובה
5. חוויה בכלל לא טובה

11. באיזו מידה לדעתך כפר הנוער היה עבורך מסגרת תומכת?

1. במידה רבה מאוד
2. במידה רבה
3. תומכת במידה מעטה
4. כמעט בכלל לא תומכת
5. בכלל לא תומכת

12. באיזו מידה לדעתך כפר הנוער הקנה לך כלים שעזרו לך בהמשך הדרך, לאחר שסיימת את הלימודים?

1. במידה רבה מאוד
2. במידה רבה
3. הקנה כלים במידה מועטה
4. כמעט בכלל לא הקנה כלים
5. בכלל לא הקנה כלים

13. האם יש דברים שזכורים לך לרעה מהמסגרת של כפר הנוער ואם כן אלו דברים?

14. האם יש דברים שזכורים לך לטובה מהמסגרת של כפר הנוער ואם כן אלו דברים?

כעת נשאל אותך על הזמן שאחרי היציאה מכפר הנוער
15. איך היה בשבילך המעבר מהמסגרת של כפר הנוער לחיים בחוץ?

1. מעבר קשה מאד
2. די קשה
3. לא כל כך קשה
4. די קל
5. מאד קל

16. מה היו הדברים שהיו הכי קשים לך ביציאה מכפר הנוער?

17. האם, בתקופה הראשונה לאחר שיצאת מכפר הנוער היה לך מישהו שיכולת לספר לו על עצמך או על הבעיות שלך?

1. אף פעם
2. לעתים רחוקות
3. לפעמים
4. מרבית הזמן
5. תמיד

18. האם, בתקופה הראשונה לאחר שיצאת מכפר הנוער היה לך מישהו שיכולת לבלות איתו ביחד?

1. אף פעם
2. לעתים רחוקות
3. לפעמים
4. מרבית הזמן
5. תמיד

19. מתוך הניסיון שלך במעבר מכפר הנוער לחיים בחוץ, מה היית ממליץ לאנשי כפר הנוער לעשות כדי שהיציאה מכפר הנוער תהייה קלה יותר?

20. האם אתה נמצא כיום בקשר עם מדריכים, עובדים סוציאליים, או אנשי צוות אחרים מכפר הנוער?

1. לא
2. כן, האם תוכל לפרט בבקשה את טיב הקשר:

21. האם היום, אתה נמצא בקשר עם אחד או יותר מהחניכים שהיו יחד אתך יחד בכפר הנוער?

1. לא
2. כן, האם תוכל לפרט בבקשה את טיב הקשר:

22. מה עשית מיד אחרי שיצאת מהפנימייה? האם המשכת ללמוד, התגייסת לצבא, עבדת, או משהו אחר? (יש להקריא רק לצורך קבלת מידע נוסף, היכן שמתאים)

1. המשכתי ללמוד היכן? א. בבית ספר מקצועי
ב. במכינה / מכללה / אוניברסיטה
ג. אחר _____

2. עבדתי עד הגיוס

3. טיילתי עד הגיוס

4. התגייסתי לצבא

5. שירות לאומי

6. התחלתי לעבוד

7. לא עבדתי ולא למדתי מה עשית?

א. התחנתתי ונהייתי עקרת בית

ב. משהו אחר _____

23. האם עשית שירות צבאי?

1. מלא <<<< (עבור לשאלה ב25).

2. שירות לאומי <<<< (עבור לשאלה ב32).

3. שירות חלקי

4. לא שרתת

24. האם תוכל לומר לנו מה הסיבות לשירות החלקי או לזה שלא שרתת בצבא?

(למראיינת: שאלות 25 - ב30. מיועדות רק למי ששירת בצבא שירות חלקי או מלא)

25. - ב30. האם במהלך השירות הצבאי קרו לך הדברים הבאים?

לא	כן	
2	1	25. עליית בדרגה?
2	1	26. שרתת כמפקד?
2	1	27. רכשת מקצוע?
2	1	28. היית נפקד/עריק?
2	1	29. היית בכלא?
2	1	30. שוחררת על רקע אי התאמה?

31. באיזו דרגה השתחררת? _____

32. האם מאז שיצאת מכפר הנוער רכשת מקצוע?

1. כן, האם תוכל לומר לנו איזה ואיך למדת את המקצוע? האם יש לך תעודת מקצוע?

א

33. האם מאז שיצאת מכפר הנוער היה לך קשר עם עובדת סוציאלית, ייעוץ פסיכולוגי, ייעוץ נישואין, או מסגרת טיפולית אחרת? (למראיינת: רק לגבי עצמו, לא לגבי בני משפחה אחרים)

1. כן, באיזה מסגרת? _____

2. לא

34. האם מאז שיצאת מכפר הנוער היית בטיפול בנושא בריאות הנפש? (למשל, בגלל דיכאון)

1. כן, האם תוכל לפרט על מה? _____

2. לא

35. האם מאז שיצאת מכפר הנוער קרה שהסתבכת עם החוק? (למשל, היית במעצר או במאסר; נפתחו לך תיקים פליליים)

1. כן, האם תוכל לפרט על מה? _____
2. לא

36. האם מאז שיצאת מכפר הנוער היית בטיפול גמילה מסמים, אלכוהול, או שימוש יתר בתרופות או שהוצע לך לקבל טיפול כזה?

1. לא
2. הוצע אך לא קיבל
3. כן, האם תוכל לפרט איזה? _____

חוץ משלבים רגילים בחיים, אנשים לפעמים גם עוברים דברים קשים וכואבים. היות וחשוב לנו מאד לדעת על דברים נוספים שעברו עליך מאז שסיימת את הלימודים בכפר הנוער, נרצה לשאול גם אותך על דברים קשים שאולי קרו לך.

37. האם מאז שיצאת מכפר הנוער עברת אירוע מלחיץ כגון: תאונה, פציעה בפיגוע? מוות או מחלה של קרוב משפחה או חבר טוב.....?

1. לא
2. כן, האם תוכל להגיד לנו מה האירוע? _____

38. האם מאז שיצאת מכפר הנוער מישו תקף אותך פיזית או מינית?

0. מעולם לא <<<< (עבור לחלק ג')

1. כן, פעם או פעמיים
2. כן, יותר מפעמיים

ג. ונעבור לדברים שאתה עושה ומרגיש כיום או שעשית בשנים האחרונות:

1. איך היית מגדיר את מצב הבריאות הפיזית הכללית שלך בשנה האחרונה?

1. טוב מאד
2. טוב
3. לא כל כך טוב
4. רע
5. רע מאד

2. האם אתה סובל ממחלה או מנכות כלשהי?

1. לא

2. כן, האם תוכל להגיד לנו מהי? וכיצד משפיעה על חיי היום יום שלך?

3. מה המצב משפחתי שלך?

1. רווק
2. נשוי
3. גרוש
4. אלמן
5. אחר _____

4. האם יש לך ילדים? (סמן מבלי להקריא)

1. לא, אין ילדים <<<< (עבור לשאלה ג.9)
2. כן _____ בנים ו _____ בנות

5. ג8. בני כמה הילד/ים?

הראשון _____ השני _____ השלישי _____ הרביעי _____

9. האם יש לך חברה/ בת זוג שאתה יוצא איתה (חברה לדייט, חברה רומנטית)?

1. כן
2. לא <<<< (עבור לשאלה ג12).

10. כמה קרוב אתה מרגיש לבן הזוג שלך (או לחברה רומנטית)?

1. קרוב מאד
2. די קרוב
3. לא כל כך קרוב
4. לא קרוב
5. בכלל לא קרוב

(לא להקריא) 9. נמצאים רק בתחילת הקשר, קשה להגדיר

11. כמה אתה מרוצה מהיחסים עם בן הזוג או חברה שאתה יוצא איתה?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

12. עם מי אתה גר כיום? <<<< (לסמן מבלי להקריא את קטגוריות התשובה)

1. עם ההורים (אחד או שני ההורים)
2. עם קרובי משפחה
3. לבד
4. עם שותפים
5. עם חברה/ לחיים
6. עם בת/בן זוג
7. עם בן זוג וילדים
8. אין לי מקום מגורים קבוע
9. אחר _____

13. האם מאז שעזבת את כפר הנוער היה מצב שבו לא היה לך מקום לגור?

6. כן, האם תוכל לפרט מתי? _____ לכמה זמן? _____
7. לא

14. האם בשנתיים האחרונות החלפת מקומות מגורים? (לסמן מבלי להקריא)

1. לא, גר באותו מקום
2. כן, מקום אחד
3. כן, שני מקומות
5. כן, שלושה עד חמישה מקומות מגורים
6. כן, למעלה מחמישה מקומות מגורים
7. אחר _____

15. עד כמה אתה מרוצה מסביבת המגורים שלך?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

ג16. האם מאז שעזבת את כפר הנוער היה מצב שבו רצית לעבוד אבל לא מצאת עבודה?

1. כן, האם תוכל לפרט מתי _____ ולכמה זמן? _____
2. לא
3. לא רלוונטי: עדיין לומד
4. לא רלוונטי: עדיין בצבא
5. לא רלוונטי: עקרת בית

ג17. האם מאז שעזבת את כפר הנוער היה מצב שבו לא היה לך מספיק כסף לקנות אוכל?

1. לא
2. כן, האם תוכל לפרט _____

ג18. האם בשנתיים האחרונות החלפת מקומות עבודה?

1. לא <<<< (עבור לשאלה ג20).
2. כן, כמה? _____

ג19. מה הייתה הסיבה לשינויים אלו? _____

ג20. האם בשנתיים האחרונות קיבלת קידום בעבודה?

1. לא
2. כן

ג21. כמה אתה מרוצה מההישגים שלך בעבודה?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

ג22. האם אתה מעורב בפעילות קהילתית או התנדבותית מחוץ לשעות העבודה או הלימודים?

2. לא
3. כן, התנדבות בקהילה פרט: _____
4. כן, במסגרת בית הכנסת בשכונה פרט: _____
5. כן, במסגרת כפר הנוער פרט: _____
6. כן, אחר פרט: _____

ג23. בסך הכל, כמה אתה מרוצה מאופן בילוי שעות הפנאי שלך?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

ד. נעבור כעת לקשרים שלך עם משפחה וחברים

ד1. עד כמה אתה מרוצה מהקשר שלך כעת עם הוריד?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

22. עד כמה אתה מרוצה מהקשר שלך כעת עם האחים שלך?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

32. עד כמה אתה מרוצה מהקשרים החברתיים שלך?

1. מאד מרוצה
2. מרוצה
3. די מרוצה
4. לא כל כך מרוצה
5. לא מרוצה

44-11. המשפטים הבאים שאקרא מתארים מצבים שונים בהם אנשים נעזרים באנשים אחרים. לגבי כל מצב, עד כמה אתה מרגיש שיש לך אנשים כאלה מסביבך בתקופה האחרונה (חודש-חודשיים)?

5 תמיד	4 רוב הזמן	3 לפעמים	2 לעיתים רחוקות	1 אף פעם		
					מישהו שאיתו אתה יכול לבלות ביחד	44.
					מישהו שיכול לתת לך עצה טובה בזמן משבר	54.
					מישהו שיקח אותך לרופא בעת הצורך	64.
					מישהו שמחבק אותך	74.
					מישהו לעשות איתו ביחד משהו מהנה	84.
					מישהו שאוהב אותך ונותן לך הרגשה שאתה נחוץ	94.
					מישהו שאתה יכול לספר לו על הדאגות או הפחדים האישיים שלך	104.
					מישהו שילווה לך כסף אם אתה זקוק לו	114.

122. - 172. המשפטים הבאים שאקרא מתארים איך צעירים חושבים על עצמם ועל האופן בו הם עושים דברים בדרך כלל. לגבי כל משפט נסה בבקשה לחשוב עליך באותו מצב. ציין איזו תשובה מתארת אותך הכי טוב.

5 תמיד	4 רוב הזמן	3 לפעמים	2 לעיתים רחוקות	1 אף פעם		
					אני חושב שאני מסתדר די טוב בחיים	122.
					אני יכול לחשוב על הרבה דרכים להשיג את הדברים שחשובים לי בחיים	132.
					אני מסתדר בחיים באותה מידה כמו צעירים אחרים בגילי	142.
					כשיש לי בעיה אני יכול למצוא הרבה דרכים לפתור אותה	152.
					אני חושב שדברים שעשיתי בעבר יעזרו לי בעתיד	162.
					אפילו במצבים שאחרים רוצים לוותר, אני יודע/ת שאני יכול/ה למצוא דרכים לפתור את הבעיה	172.

לקראת סיום, כמה שאלות על העתיד

5 בכלל לא	4 מועטים	3 בינוניים	2 רבים	1 רבים מאוד	מה הסיכויים לדעתך, שבעוד 5 שנים
					18ד. תהיה לך משפחה
					19ד. תהיה לך עבודה טובה
					20ד. תשלים תואר במוסד להשכלה גבוהה
					21ד. בסך הכל, תהיה מסודר בחיים

22ד. אם חבר קרוב היה מתייעץ איתך בקשר לילד שלו, האם היית ממליץ לשלוח את הילד לכפר הנוער שבו למדת?

1. כן, מדוע? _____
2. לא, מדוע? _____

23ד. האם יש לך הצעות והמלצות שחשוב שכפר הנוער ישמע וילמד מהנסיון והמחשבות שלך?

הערות אחרות:

תודה רבה על שיתוף הפעולה!